

המלה

ישרו בערבה מסלה לאלקינו (ישעי' מ' ג')

ירחוק — מעברית ומאידית

מוקדש לעניני תורה ויהדות

יוצא לאור ע"י

ועד הרבנים דניו-יארק רבתי

חוברת ז'ח'.

ב"ה, חדש אב-אלול, תרצ"ו.

שנה א'.

תכן הענינים:

- שאלת הומן : חשבון והשבוננו אנו, עזרו את מוסדות הישוב הישן, ברכה לבעל יובל המערכת.....
- שיבה ליהדות : הרב מ. ש. שפירא.....
- חדושי תורה : הרב יעקב קנטורוביטש.....
- בענין מסירה לצבור דגנדי כהונה : הרב משה צבי רבינוביץ.....
- בענין ירושת הבעל : הרב ניסן טעלושקין.....
- לתקון המקואות שבעירנו : הרב ניסן טעלושקין.....
- אונזערע שוהלען דארפען זיין אונזערע קהילות : הרב ליפמאן לעווין.....
- פארשוועכט ניט די קדושה פון אונזערע שוהלען : הרב ליפמאן לעווין.....
- וואס עס קען און דארף נעמאָהן ווערען פאר שמירת שבת : פון הרנ"ט.....
- אבדות, ברכות, שונות ומודעות.

"HAMSILOH

Published by

RABBINICAL BOARD OF GREATER NEW YORK

229 East Broadway, New York, N. Y.

Vol. I

New York, Aug.-Sept., 1936.

No. 7-8

תנאי החתימה:

לשנה — \$1.00

לשנה — 2 דולר

שאלות הזמן

חשבון העולם והשבוננו אנו

השבון העולם —

חיות טורפות עזבו מחבואיהן, צפעונים ופתנים — את חוריהם, ומסוה של הולכי שתיים עליהם, ויחרדו אל הישוב. ולכבוש את התבל הם חפצים, לשלוט באדם ולהכניס רעלם בקרבם הם שואפים. ושחקה להם השעה לרשעי הבריות ועמדה להם השנה לסחי האדם, וחלל העולם מלא בארם שורקו בו, והיו בני אדם לרודסים בלי חמל ולטורפים בלי רחם ויהיו החיים למחול של שדים.

זהו חשבוננו של עולם לשנת תרצ"ו העוברת.

והשבון שלנו? —

הרג וטבח, מאסר וגולה, משסה ובוזה היה חלק עמנו בשנה החולפת. נחלי דם ורמע, הרם וחורבן ועתיד מחריד — הסך הכל העולה מתוך המספרים של תמרורים, העובדות המחיריות והמאורעות המכאיבות שאנו מונים בחשבון החיים המדורים שלנו בשנה העוברת.

ברוסיא הסוביטית עינינו כלות לראות החלק היותר חשוב שבנו, שממנו יצא תורה ואורה לעולם, הולך ונטשטש, עד שכבר עמד לנו דור שלם, שלא נימול וריח תורה אין בהם, והשריד והפליט הולך ומתנונה מתוך ענויים קשים בגוף ובנפש ואין לאל ידינו לבא לעזרתם.

ולבנו מתכווץ על גודלם של אחינו באשכנז, שאחרי מאות בשנים שנתאחזו בארץ והקריבו לה את ליחם ואת מוחם, ננזר עליהם פתאום כי זרים המה, ואין להם חלק ונחלה בעמלם, והם מוכרחים להגלות מארץ מולדתם לבקש להם מפלט מצודריהם, או לסבול מכה וחרפה תחת יד מעניהם.

ובשביל מיליוני אחינו היקרים שבפולין קצר המצע מהשתרע, לכל נבזה ושפל רוח יש מקום בפולין המדינה, אך יהודי הארץ דוחקים רגלי

התושבים, ולא די להם מה שהם מנושלים ממעמדיהם ולחמם נשלל מהם, אלא כי עורכים עליהם פוגרומים, ומסורים הם אחינו האומללים הללו לטבח ולמשסה, לבזיון ולקלס, ואף מצאו להם הפוגרומשציקים שופטים וחוקי סדום המציאו להם שלפיהם הצדיקו את מעשיהם הברברים, למען עורר את זאבי היער האלה להמשיך את מעשיהם האכזרים. בשעה שלפי חוקי היושר שלתם האשימו את בנינו, אך בשביל שהעזו לעמוד על נפשם. דבר שאין אויבינו יכולים לסלוח לנו.

וברומיניה ובאוסטריה ובהונגריה — ידי שליטים רשעים על העליונה, ואחינו בני ישראל השוכנים בארצות אלה שרוים בפחד ובהלה, עד ש"בחוף תשכל חרב ובחדרים אימה".

ואף בארצות הנאורות כצרפת ובריטניה וכדומה (ואמריקא שלנו אינה יוצאת מן הכלל) חיות רעות מתפרצות פה ושם לעמוד עלינו, ושואפות לבלענו בלועיהן ולרמסנו בפרסותיהן, אלא שת"ל עדיין אין השלטון מסוד בידן, אבל מי יודע עד כמה, "יגבר האוהב" לחסום בפני הצפעונים המתפרצים.

ובמפלט היחיד שלנו — בארץ אבותינו, ארץ עברינו ועתידנו — לא ירענו מנות זה כהצי שנה. פראי אדם עומדים עלינו לכלותינו ולהחריב את עמלנו, מבחרי בנינו נהרגים ונטבחים ורכושינו נהרס ונחרב, והממשלה שהטילה על עצמה לבנות ביתינו הנאמן בארץ, אינה מניחה אותנו להגן על עצמנו, ובעצמה היא זוחלת בהגנתה, ובמקום עזרה נאמנה לנו היא חוזרת לבקש עצות לפצות בהן את רוצחינו ומחריבינו.

ועיני העולם ה"נאור" רואות ואין משים לב, כי השעה משחקת להם לשעירים ושדים וחיות רעות ונטמטם הלב ואפס היושר בארץ, ואין רחמים בבני אדם.

וזהו חשבוננו אנו! —

ובזיעתנו. ואין כל צל ספק שכולנו כאיש אחד נפתח את ידינו ובמקום עץ אחד עקור נטע בע"ה עשר אילנות, ובמקום דונם חרב אחד נרכש כפלי כפלים. ישראל ידע לעשות חובתו ויראו העמים מה היא ארץ ישראל לעם ישראל.

אולם בטרם באה דרישה זו, ואף בשעה שיבא העם לנדב לבנין ארצנו בכלל, אסור לנו לשכוח אף רגע את מצבם הנורא של מוסדות ישוב הישן. אל לנו להסיח דעת אף רגע, כי מוסדות הללו בין שהם מוסדות לתורה ובין שהם מוסדות לצדקה הרי הם יקרים וקדושים לכולנו מתחילת הוסדם. ועלינו לדעת כי המוסדות הללו, אף בעת פריחתו של הישוב, אין הם יכולים להתפרנס מן נדבות בני הישוב בלבד, כי הוצאותיהם של מוסדות אלה היו ויהיו תמיד רבות ממדת יכולתם של בני הישוב להחזיקם, כשם שהמוסדות בכלל הם למעלה מערך צרכיו של הישוב.

אלא ישאין אנו נופלים ברוח. כי לא לעולם הסן, ולא לעד תגבר הרעה.

יודעים אנו כי אין יסורים בלי הטא, ובודאי ישחטא הטאנו, ולא לגבי רודפינו האכזרים, כ"א לפני אלקינו, צור ישראל ועזרתו, עזבנו את דרכיו, דרכי התורה, למדנו ממעשי התבל והלכנו בעקבותיו. הקולטורה העולמית הפסימה אותנו, עד שהראנו הקב"ה את קלסתר פניה של קולטורה זו כמו שהיא בנבלותה, ואת צפרניו הגסות של העולם ה"נאור", שהתגעגענו עליו כל כך.

שוב נשוב אל תורתנו ואל דרכי אבותינו, כי לא בעמים עזרתנו ולא ליושר העולם צפיתנו, באבינו שבשמים נשען. ועוד נזכה לראות ב"שהרשעה כולה כעשן תכלה" „וממשלת זרן העבור מן הארץ" וגאולתנו השלמה בארצנו בא תבא במהרה.

תכלה שנה וקללותיה תחל שנה וברכותיה!

עזרו את מוסדות הישוב הישן!

בטוחים אנו בעזר השם, שימי החשך והחורבן בארצנו הקדושה יעברו בקרוב, ושוב נשוב לעסק בבנינה. ואף כי נביא למשפט הדין והיושר את הממשלה הבריטית, האהראית בשביל שלות הארץ, ונכריחה לטעת את הנעקר ולבנות את הנחרב, אבל הרי לא נוכל להסתפק בבנין הנהרם בלבד.

עלינו יהי' להכפיל בעבודת הבנין למלא את מה שהחסרנו במשך חצי השנה, כשהיו יושבי ארצנו עסוקים בהגנתה, ולעזר את הישוב להתנער מן המשבר שימים של מהומה אלו הביאו לארצנו.

ובודאי שכל בית ישראל ידרש למלא חובתו לעמו ולארצו, כשם שאחינו שם מלאו את חובתם להגן בחרף נפש עבור קיומו של הישוב ואזרו חיל לעמוד בנפשם נגד הפראים שבערב שיטאפו להחריב את כל מה שקנינו בדמינו

כי אלפי התלמידים, ואלפי הזקנים ומאות היתומים וכדומה הנתמכים על ידי מוסדות אלה לא מילידי ותושבי הישוב בלבד באו, וכשנסודו מתחילתם נתכוננו בהם לשם כל בית ישראל בכל מקום שהוא. ולכן עלינו בני הגולה, וביחוד יושבי אמריקא, שסוף סוף גם עכשיו הננו המאושרים שבין אחינו שבכל התבל, עלינו הם מוטלים ועלינו להחזיקם, וכל שכן עכשיו כשהישוב במצוק ואין לנו כל רשות לדרוש מהם שיעזר את בתי התורה והצדקה, שאנחנו כל בית ישראל בנינו בשביל כל פליטי הגולה.

וכשיגיעו הימים הנוראים, בימים שלב היהודי פתוח לכל דבר טוב, יזכור נא את המוסדות הקדושות שבארץ הקדושה, ואל יעברו אף על אחד מישראל ימים קדושים אלו, טרם שעשה את חובתו לארץ לתורה ולצדקה ושלח את תמיכתו ועזרתו להמוסדות שענייהם נשואות אך ורק אלינו, ועלינו להבטיח את קיומם.

זכרו את חובתכם ועזרו למוסדות התורה והצדקה שבארץ!

ברכה לבעל יובל צנוע

אם צנוע במעשיו הוא חביבנו הרב ר' בנימין אהרנוביטש שליט"א ונחבא אל הכלים, ואינו רוצה בחגיגאות ואינו זקוק למשתאות שיערכו לכבודו בהמלא בשנה זו יובל לעבודתו הכבירה להפצת התורה, אנו אין רשאים להפטר מלהאציל לו ברכתנו.

כי גדולים מעשי הרב אהרנוביטש, ולא דבר קטן הוא להקדיש מיטב שנות החיים להרביץ תורה בישראל, להעמיד אלפי תלמידים ולחבב את עסק התורה עליהם. וכמה עמל כמה יגיעה, עמל ויגע בעל היובל עד שזכה להתברך בצדק בלבו לאמר, לא לחנם חייתי, לא לחנם עבדתי עבודה מפרכת את הגוף הזאת כי עולמי אני דואה בחיי, עולם של תלמידי חכמים, גדולי תורה ויראה שהעמדתי ונטעתי בהם אהבת התורה ויראת שמים.

בעיר וורזן שבליטא נולד וזכותו וזכות אבותיו הגדולים עמדה לו להיות יוצק מים על ידי גדולי ונאוני ישראל כמו ר' מאיר אטלס, ר' צבי יעקב אופנהיים, ר' אליעזר גורדון בטיילו ואח"כ ר' חיים סולובייטשיק בוולוז'ין

ובנע"מ ירוחם הנשגב שהאצילו עליו הוא שעודד אותו לשום הרבצת תורה לתעודת חייו. ובהיותו עוד צעיר לימים יסד ישיבה בעיר טילו, ומיד יצאו לו מוניטין בתור גדול בתורה ומצוין בפעולתו הפור' בתור ראש מתיבתא שם. ולכן בבאו בשנת תרס"ו לאה"ב אף שהיתה לו פרנסה בריוח וכבוד רב בעיר לאעל, מאם. שנתקבל שם לרב העיר לא מצא ספוק לנפשו עד שנתמנה בשנת תרע"א לר"מ ומנהל בישיבה הגדולה שע"ש רבנו יצחק אלחנן, ועד הנה הוא עומד על משמרתו להגדיל תורה ולהאדירה. שמדנותו וגדולתו בתורה, מדותיו המצוינות; דבורו שבנחת עם הבריות, האמת שהוא דוגל בה תמיד ואינו חת לומר אותה בפני כל, לכו המלא רגשות אהבה ומסירות נפשית לתורה וליהדות, הם שעמדו לו נ"כ לקנות על ידם לאהבה את חבריו הרבנים, ושנים אחרי שנים נבחר בנשיאות ועד הרבנים עד שבשנה זו נבחר להיות יו"ר של ועד זה לרבני ניויורק רבתי.

ואנו בברכה יהי רצון שיהא לאל ידו להמשיך עבודתו הנשגבה לתורה וליהדות וישבע נחת מחייו וממעשה ידיו להתפאר עד מאה ועשרים שנה.

שיבה ליהדות

מאת הרב מ. ש. שפירא

הדור הצעיר, למרות שהוא רחוק מהיהדות ובהרבה מקרים הוא מתאמץ להתכחש לה, שהוא יתפאר בעבר הנהדר של עמו, ובנאון הוא מזכיר את שמות הנביאים וחכמי התנאים והאמוראים. וכשהוא בא לדבר ע"ד התקופה הספרדית אז הוא מבטא במין נאון מיותר את השמות: ר' סעדיה גאון, ר' שלמה בן גבירול, ר' יהודה הלוי, ר' אברהם אבן עזרא והרמב"ם.

ואמנם בודאי נאה הוא לעם, שהוציא מתוכו

רגילים אנו למוד את מדרגתם התרבותית של העמים ע"פ הרכוש הרוחני שהשאירו הדורות הקודמים. וכל מה שינדל הרכוש הזה, בה במדה מכובד ומנשא העם בעיני העולם ובעיני עצמו הוא. ע"פ ההערכה הזאת, תופס עם ישראל את המקום היותר חשוב בין עמי התבל, אחרי שזיכה את העולם ביצירות כ"כ גדולות וחשובות עד שאין דוגמתן בכל עם ולשון. ואמנם זה דורות הרבה שנכתד בשם "עם הספר". וחזיון נפרץ הוא לשמוע גם מפי

התורה, היא נשארה שמורה אצלו בחייון נפשו ויד האויב לא השיגתה. אבל אם הדור הצעיר בקלותו ובפחזותו נתן גט כריתות להתורה מה נשאר לו? השם העברי אין רשומו נכר כלל בחיי המשפחה העברית. משתדלים להעלימו ולמחת את זכרו.

והשפה העברית? — העם ברובו היותר גדול אינו מטפל בה וגם אינו מוכשר להבינה. בדור העבר היה לנו מספר הגון של קוראי עברית והיתה גם עתונות עברית שפרנסה וכפקה במדה ידועה את מוזהם הרוחני. ומה אנו רואים כעת? בהקלה העברית היותר גדולה בתבל, מיום גלות ישראל מארצו, בניור יארג רבתי, אין עתון עברי יומי, פשוט מפני חסר קוראים. וכבר נסו פעמים אחדות לתקן מעוות זה ולא עלתה בידם. והאם אין זה מורה על עניות רוחני שאין דוגמתה בכל עם ולשון. ואיפה הם הקוראים החרדים? האם יש להם גם צל עתון משלהם? „המסלה" עשה את הצעד הראשון, אבל כמה דלים ומועטים הם כחותיו וכמה מתאבק הוא על קיומו העלוב מדי חדש בחדשו. וכשאנו פונים את עינינו לחנוך הבנים לזאת הפנה היותר יקרה בחיינו תסמר שערות ראשנו למראה החורבן הנורא וההרס הגדול השוררים שם. הדור הצעיר בחלקו היותר גדול מתחנך ללא תורה וללא שום מסרת עברית והוא בבחינת אבר המדולדל מגוף האומה, כי איזה דברים יקשרו אותו אל עמו ואל תורתו בשעה שאין לו שום מושג מהם. והעם שיצר לפני אלפים שנה את בית הספר הראשון בתבל נעשה עתה ירוד ושפל יותר מכל העמים במה שנוגע ל ח נ ו כ ו ה ו א . ומה נשמע ע"ד השבת, זאת הסגולה היותר יקרה שנתנה לעם ישראל, אשר שמרה וקימה אותו בכל משך ימי גלותו הארוכה? והנשאר מכל ההוד וההדר שהיתה שופעת בקרני זהרה על חיינו החשוכים ובקרושתה האלקית המתיקה ורככה את סבל הגלות ומרירות החיים?

התשובות על אלה השאלות ידועות וברורות לכל... וגדול מאד הכאב, והלב מתכוץ מרב צער ויגון, אם עם ישראל האביד בידיים אוצר נחמד זה שאין ערוך לו בכל חמדות התבל.

במשך הרבה דורות נאזני הרוח במדה שאין דוגמתה בכל העמים, עד שהביאו ברכה מרובה לא רק לעמם בלבד כי אם גם השפיעו במדה מסוימה על מוסר האנושי בכללו. דבר זה מראה על יפגע של כחות רוחניים האצורים בתוכו והמבטיחים לו קיום נצחי. ואולם אימתי יכולים הבנים להתפאר ולהתנאות בכל העשר הרוחני הזה, בה בשעה שהספיקו לספג אותו לתוך רוחם ונפישם ובה במדה שהועיל להשפיע על מהלך חייהם, לדוממם, לשפרם ליפותם ולענדם. אבל אם הבנים בועטים בכל קדשי האומה ומשתדלים להקות גם את מעשי העמים המקולקלים שבתוכם הם יושבים, אז אין להם הרשות להעלות את שמות אבותיהם הקדושים על שפתם.

היו תקופות בחיי עמנו, שעשירותנו הרוחנית לא היתה כ"כ גדולה כמו עתה, ומכל זה ידעו הבנים להוקיר את ההון שהשאירו להם ולשמר ולהגן עליו כעל בבת עינם. אבותינו במצרים, בימי קדמות האומה, היו עניים ברוח, לא ידעו מתודה כתובה ומסורה ולא היה להם שום מושג מספרות פיוטית ופילסופית, וכל רכושם שירשו מאבותיהם היה השם העברי והשפה ועוד דברים אחרים, אבל הבנים ידעו להבין בכל עז על הסגולות היקרות האלה, ובזכות אלה ננאלו ויצאו ממצרים. והיום אחרי אלפי שנות תורה והכמה ומסירת נפש על ערקתא דמסאני, נערו הבנים פתאום מעליהם את כל אותה הירושה הרוחנית הגדולה ונשארו ערומים ודיקים, עד שכמעט נמחה הצלם העברי מפני הדור החדש. וכשמגיע אחד מחכמי התלמוד להמקרא „ואף גם זאת בהיותם בארץ אויביהם לא מאסתים" וכי, הוא מבטא בצער וביגון: וכי מה נשתיר להם לישראל בגלות שלא נמאס ולא נגעל? והלא כל מתנות טובות שניתנו להם ניטלו מהם, מה נשתיר להם? זה ספר תורה, שאלמלא היה קים לישראל לא היו מישונים מאומות העולם כלום (ספרא בחקותי).

כן הצער והיגון פה חודרים עד תוך תוכה של הנפש, את הכל ניטלו מעם ישראל, כל חסנו ותפארתו הלאומי, כל מחמדיו מימי קדם, החרים יד האויב, אבל נחמה אחת יש לו והיא

בהתכחשותה להתבוללות המזויפה, אבל עוד רחוקה הדרך ממנה להיהדות האמתית. השיבה האמתית להיהדות — היא קיום התורה בפועל ובמעשה מעין הצעד הנכבד שעשה הר"ר נתן בירנבוים וחבריו ברוחו. אבל לדבר רמות וגבוהות על היהדות ובה בשעה לכרע לפני האליל האירופאי זהו שקר וצביעות הזרים לרוח היהדות האמתית.

אין זאת אומרת שעלינו להתרחק מכל הטוב והיפה שבתרבות האירופית. היהדות הוא בת קליטה גדולה מאד, ובמשך דברי ימיה הארוכים הראתה שבכחה לספג אל קרבה את אותם היסודות המביאים תועלת לחיי החברה והמשפרים את חיים האדם עלי אדמות, אבל לעולם שמרה על תורה ועל רוחה והנינה בכל עז על האור הנגזר בקרבה.

והחובה הראשונה מוטלת כעת על הרבנים וראשי העם, אשר כלבם בוער עוד האש הקדושה, לגייס את כל כחותיהם ולהתחיל בתעמולה עזה ונמרצה בין המוני היהודים אשר עוד נשאר נאמנים לדתם ולעמם ולהארות להם על הסכנה הגדולה הצפויה להיהדות וקיומנו בכלל אם לא נשוב בעוד מועד להמעין העברי העתיק אשר ממנו התפרנסנו אלפי שנים.

החובה עלינו לאסוף אספות פומביות וגם לשכר מגידים ומטיפים שידברו אל העם השכם והערב, מטיפים אשר לבם עוד מלא רוח אהבה להיהדות ואשר ע"י דבריהם הנלהבים על דבר תעודת ישראל וגדולתו ילהיבו את הלבבות ויפיחו את הנצוצות הטמונים בכל העם תחת ערמת האפר של הגשמיות המכוערה, אשר השחיתה את כל חלקה טובה בעינו. רק אז אפשר לקוות כי נצליח במעשינו ונשוב לתחיה את הלבבות הקפויים. ואמנם המחנה שלנו אינה גדולה ביותר, אבל כבר הראה לנו לנסיין ההיסטורי שקול אנשים חרוצים ומסורים לרעיון קדוש ונאצל יש בידו לחולל מהפכה שלמה בחיי העם.

החשמונאים בתקופת בית שני היה מספרם דל וקטן, ומכל זה עלתה בידם ע"י התלהבותם הדתית להניח את חותמם על פני התקופה ועל

היתה תקופה ידועה פה שהעובדים היו מתנצלים על הללם את השבת באמתלא כזו. יודעים הם את גדל העון וחמר החטא שהם עושים, אבל מה לעשות, אין להם ברירה אחרת. מלחמת החיים פה קשה ואכזרית מאד, והמשפחה אינה רוצה לרעת משום ויתורים ופשרות. היא דורשת את תפקידה ולחם חוקה. התנצלות בלתי צודקת, אמנם, ע"פ השקפת היהודי החרדי, אבל במדה ידועה היא ממתקת את חמר הדין. אבל בשנים האחרונות הוטב המצב במקצעות מלאכה שונים; אינם נזקקים עוד לעבוד ביום השבת ויש להם כעת היכולת לשמור את השבת בכל קדושתו וטהרתו, ומכל זה לא בא שום שינוי עקרי בחייהם. עוד היום בתי המדרש ריקים ושוממים ביום השבת, ורוב המבקרים הם הזקנים שכבר נמרו את חשבונותיהם עם החיים ומתפרנסים על השבון בניהם. לפני הדרך הצעיר אינם נראים שם, אף שאין שום דבר מפריע אותם לשמור את השבת. אבל זאת היא דרכה של הפקרות. מתחילה מתרגלים לזה מאונס ומהכרח, ואח"כ נעשה הדבר כהיתר יאין מרגישים שום נחם נפשי ומוסר כליות. והחזיון המעציב הזה נשנה בכל פנות הדת שאנו פונים.

הדרך הצעיר פרק מעליו את עול התורה ואין לו עוד שום נגעועים עליהם. ומחלה זו אינה רק חלקית, היא התפשטה בכל הארצות וגם ארץ ישראל אינה נקיה כלל וכלל מזה. וכל זמן שעם ישראל לא ישוב לתורתו לא תצויר נאולה שלמה ואמתית במובנה הנעלה של מלה זו.

סוד גלוי הוא, כי אלמלי היה הדרך הצעיר בארץ ישראל מחזיק במסרת אבות ומתנהג על פי התנ"ך, היו האנגלים מתיחסים אליו בהערצה וביחס של כבוד, כי היו רואים בו התגשמות חיה של הביבלאה שהם כ"כ מעריצים ומכבדים אותה, ואפשר שהמצב בא"י היה שונה הרבה הרבה מכפי שהוא כעת.

אמנם השיבה להציונית היא שיבה להיהדות, והרבה אמת יש בפתגמו זה של מוסר הציונית החדשה, אבל זאת היא רק בנדר שיבה, היא עושה בזה רק את הצעדים הראשונים

גדול, נבר מורם מעם אשר יעמד בראש המחנה וישא את נס התחיה בידו ויאסף תחת דגלו את שארית הפליטה, ולאסוננו הגדול עוד לא נראה איש אכזה על אופקי היהדות, אבל אמונתנו חזקה, כי נצה ישראל לא ישקר וסכ"ס יופיע אותו האיש הענקי שיחולל את המהפכה בלבבות ויפיה רוח חיים בהעצמות היבשות, אבל עד שיתגלה אסור לנו לשבת בחבוק ידיים, כי אם לנהל תעמולה גדולה ורחבה לטובת היהדות ולחנוך הדור הצעיר שהוא תקנתנו היחידה.

פני הדורות הבאים. וברור שלפנינו ראינו עוד מחזה נהדר כזה. ההתבוללות באשכנזי שמה שמות בכל פנות החיים הישראליים, נדמה היה כי עוד מעט והיהדות באשכנזי תעקר מהעולם ושמה לא יזכר עוד, והנה קם יהודי נלהב, ר' ישמשון רפאל הירש ז"ל וברוחו הכביר ובנשמתו הלוהטת הפיח רוח חיים בהיהדות המתבוללת. וכשני דורות אחריו היתה היהדות האשכנזית לפאר ולתפארת והיתה מוצקה ואיתנה ושום רוח לא יכול להזיזה ממקומה. בודאי מהפכות כאלה אינן באות מאליהן. דרוש לזה איש

תרושי תורה

ענין מסירה לצבור דבגרי כהונה

מאת הרב יעקב קנטורוביטש

דיומא תמוה מאד כמו שהקשה במשל"מ פ"ד משקלים. חרא. מאי פריך פשיטא. ופירש"י פשיטא דעובד בה כיון דמסרה לצבור דצבור היא, הא טובא קמ"ל דדוקא עבודת יחיד מותר, ולא לעבודת צבור, ועוד קשה, לפירש"י שם דעבודת יחיד היינו הוצאת כף ומחתה. הלא גם לעבודה זו צריך בגדי כהונה. ומ"ט לא ניהוש גם בזה שמא לא ימסרנה יפה לצבור כמו דחיישינן לזה בשאר עבודת צבור. גם יש להפליא מאד על התוס' שם שכתבו, בר"ה ניהוש שמא לא ימסרנה יפה. ואפילו לרבנן דר"י דס"ל שומרי ספחים בשביעית נוטלין שכון מתרומת הלשכה, ור"י אומר אף המתנדב בחנם עושה. דרבנן סברי חיישינן שמא לא ימסרנה לצבור יפה, הכא מודו, כו', והוא פלא גדול. דמאי הוקשה לה מדרבנן דר"י, הלא גם הכא חיישינן לזה שמא לא ימסרנה יפה, בעבודת צבור. וע"ש במשל"מ"ל שהאריך בזה להקשות עוד. גם בס' גבורת ארי לבעל שאנ"א האריך בסוגיא זו, ע"ש. ולוא נראה, דהרמב"ם ותוס' לא ס"ל לפרש עבודת יחיד היינו כף ומחתה, כפירש"י כלשון ראשון והסכים לפי' זה. אלא הם מפרשים עבודת יחיד היינו מקרא פרשה, כלשון אחר שהביא רש"י שם. ומה שהקשה

רמב"ם פ"ה מכלי המקדש הלכה ז' כל בגדי הכהנים אינם באים אלא משל צבור. ויחיד שהתנדב בנר מכגדי כהונה מוסרו לצבור ומותר. והנה המשל"מ שם תמה ע"ז מסוגיא דיומא ד' ל"ה ע"ב דאמרינן התם. תני רב יהודה ואמרי לה רב שמואל בר יהודה אחר שכלתה עבודת צבור כהן שעשתה לו אמו כתונת לובשה ועובד בה עבודת יחיד ובלבד שימסרנה לצבור פשיטא, מה"ד ליהוש שמא לא ימסרנה יפה יפה קמ"ל, והנה מסוגיא זו מבואר דדוקא לעבודת יחיד מהני מסירה לצבור, אבל לעבודת צבור לא מהני מסירה. וקשה טובא על הרמב"ם המשמע מדבריו שגם לעבודת צבור מהני מסירה. ומתוך קושיא זאת העלה המשל"מ דהרמב"ם דהה סוגיא זו מהלכה, מפני סוגיות אחרות, דמוכח דמהני מסירה לעבודת צבור. ע"ש. ולענ"ד נראה ליישב שלא יקשה על הרמב"ם מסוגיא זו. ואדרבה מסוגיא זו הוכיח דמהני מסירה לעבודת צבור. וכמו שכתב הכ"מ מקורו של הרמב"ם מסוגיא זו, דהנה הסוגיא זו

נאסרת לעולם, ובלבד שימסרנה לצבור, זה קאי על עיקר עשייתה, לכל השנה, כי בכדי שתהא ראוי' לעבודה לכל השנה, צריכה מסירה לצבור. וע"ז פרכינן פשיטא, שצריכה מסירה, ומשני מה"ד ליחוש שמא לא ימסרנה יפה קמ"ל, ויצא לנו מזה הסוגיא מקור למש"כ הרמב"ם, דמהני מסירה לצבור גם לעבודת צבור, וסרו כל הקושיות של המשלמ"ל מן הסוגיא, וגם דברי התוס' א"ש, דשפיר הוקשה להם לפי המבואר דס"ל לסוגיא זו דמהני מסירה גם לצבור לכל השנה, ולא היישינן שמא לא ימסרנה יפה. ומ"ט ס"ל לרבנן דר"י גבי שומרי ספיחים בשביעית דהיישינן שמא לא ימסרנה יפה, והוכרחו לתרין כמו שתירצו.

והנה אחר החיפוש בספרים, מצאתי בתקלין דהתינן ריש פ"ד משקלים, שהביא את התוספתא הנ"ל, וכתב שהרמב"ם לא גרס בגמ', ועובר בה עבודת יחיד, כדי להשוות הגמ' עם לשון התוספתא. ולענ"ד יש להשוות הסוגיא עם התוספתא לפי הגירסא בגמ' כמו שכתבתי, ועולה הכל ברווחא, כס"ד.

בענין ידושת הבעל בגמ' על תנאי אם מתי מחולץ זה

מאת הרב ר' משה צבי רכינבוין

הטור באה"ע סי' צ' מביא דעת הרשב"ם ז"ל שמי שנתן עיניו לגרש את אשתו ומתה שוב אינו יורשה, והוא מדברי הגמ' ב"ב קמ"ז בענין תותרנית, והרא"ש חולק עלי', והרמ"א מביא אך דעת הרא"ש, וסוים הב"ש, לאפוקי מהרשב"ם.

והנה בשו"ת שו"מ מהדורא רביעאה סי' פ"ה מביא ראוי' לדברי הרשב"ם מקושיא א' ששאל אותו תלמיד על דברי הגמ' גיטין ע"ג בענין תנאי אם מתי מחולץ זה, וז"ל הגמ': ימים שבינתם בעלה זכאי במציאתה ובמעשה ידי' ובהפדת נדרי' ויורשה וטמא

ריש"י על זה הפירוש דלא בעינן בזה מסירה לצבור, דלאו עבודה היא ולא בעינן לזה בג"כ. ס"ל לרמב"ם ותוס' דזה ל"ק כלל, ואדרבה בזה הפירוש יתיישב הסוגיא ברווחא, והוא רבאמת הכתונת נעשית לעבודת צבור לכל השנה, וכן איתא להדיא בתוספתא סוף פ"ק דיומא, שכתוב בה בזה"ל: מעשה בישמעאל בן פאבי שעשתה לו אמו כתונת ממאה מנה והי' עומד ומקריב על גבי המזבח, שוב מעשה בר"א בן חרסום שעשתה לו אמו כתונת משתי רבוא והי' עומד ומקריב ע"ג המזבח. הרי מבואר שנעשית לעבודת צבור לכל השנה, אבל מפני שרצו להתנאות בה ולהראות תפארתה, ובכל השנה דבר זה אי אפשר, מפני שבכל השנה צריך הכה"ג ללבוש את המעיל של תכלת ממעל הכתונת, כדי שלא יהא מחוסר בגדים. ובשביל כך הכתונת אינה נראית יפה.

ואפילו לדעת הרמב"ם שהמעיל הי' בלא בתי ידיים, כמש"כ בפ"ט מכלי המקדש הל"ג, מ"מ לא נראית הכתונת כולה בתפארתה, לזאת לבשו אותה ביוה"כ שאז הכה"ג משמש רק בארבעה בגדי לבן, ולא הי' מלבוש את המעיל, ורק אז הי' אפשר להראות את נוי מעשה הכתונת בכלה. אבל בגדי כה"ג של יוה"כ הלא כתיב בהם והניחם שם, וטעונים נניזה, ונאסרים לעבודה לעולם. וכמש"כ הרמב"ם פ"ה מכלי המקדש הל"ה, והכתונת הלא נעשית לעבודה לכל השנה, ואם ילבוש אותה ביוה"כ לאיזה עבודה של פנים שצריכה בגדי כהונה, הלא תהא נאסרת שוב לעבודה לכל השנה. לפיכך לבש אותה רק לדבר שא"צ כלל בגדי כהונה, והיינו מקרא פרשה דלאו עבודה היא, ובשביל זה לא תהא נאסרת, ויוכל לעבוד בה לעבודה כל השנה, ובזה היו יכולים להראות תפארתה בכלה, וגם תהא ראוי' לעבודה לכל השנה, שזה הי' עיקר המכוון בעשיית הכתונת. ובאמת עבדו בה עבודת מזבח כל השנה, כראיתא בתוספתא שהבאתי, וכן הוא הפירוש בגמ' כאן. אחר שכלתה עבודת צבור, כהן שעשתה לו אמו כתונת, כלומר לכל השנה לעבודה של מזבח, לובשה ועובר בה עבודת יחיד, היינו מקרא פרשה, כדי להראות תפארתה וגם שלא תהא

אם מתי מחולֵי זה כונת תנאי ה' אם חולֵי זה יהו' חולֵי של מיתה, וכיון דבאמת לסוף מת מחולֵי זה הר"ז מגורשת מתחילת הנתונה, דהרי החולֵי הזה ה' חולֵי של מיתה, אבל בכה"ג אין תנאו שילך לביה"כ עושה הגירושין למפרע אא"כ הלך לביה"כ, כד חזי לה דבעי למימת" אבל לא אחר מיתתה.

ובדברי אמת מהגאון בכר דוד ז"ל בקונטרס גיטין מביא שאלה בשם תשובת הרא"ש ז"ל, באחד שנידש על תנאי אם מתי מחולֵי זה ומתה אשתו ואח"כ מת הוא, ופסק שחל הגט למפרע ושקיל וטרי בענין הירושה, וגם מביא מהרב בעל מוצל מאש מהר"ה אלפאנדרוי שפסק שאינו מחויב להתאבל וממילא אסור להטמא לה אם כהן הוא, דאבילות וטומאה חדא הן, ובעל דברי אמת תמה עליהם מדברי הת"י הנ"ל והוא אומר סברה אחרת בזה שאין שום קושיא מדברי הת"י, כי תנאי שתלוי ביד אדם לקיים כמו לכת לביה"כ, אינו יכול להיות אחר מיתתה, אבל תנאי שבידי שמים יכול להתקיים אפילו אחר מיתה. (באמת שמדברי המל"מ הלכות ביאת מקדש פ"ב ה"ו נראה שאין לחלק בזה). ומה שהרא"מ שקיל וטרי בדין הירושה שלכאורה לדברי חכמים אינו יורש אותה (והספר הנ"ל לא זכיתי לראותו) נראה לי, כי הוא מפני דבגמ' שלנו הגירסא וחכמים אומרים מגורשת ואינה מגורשת, וכן גירס הרא"ש והרשב"א, אבל ברמב"ם וברו"ף ועוד כמה ראשונים גרסו בגמ' מגורשת לכל דבר (וכן הוא בתוספתא, אלא שהגר"א מגיה להשוות הגירסא עם הגמרא), ומבואר בג"פ סי' קכ"ג שהרא"ם ז"ל גרים כדעת הרא"ש והרשב"א, וע"כ הרי היא ספק מגורשת, והרי לדעת הרמב"ם פ"א מהלכות נחלות ספק מגורשת אין הבעל יורש אותה והראב"ד חולק ע"ז והמ"מ מסיים לאמר, "מצאתי דבר זה מחלוקת הגאונים" ועי' ב"ש סי' צ' דכיון דדבר זה במחלוקת הגאונים שנוי מהני בזה תפיסת הבעל, ע"כ שקיל וטרי הרא"ם בדין זה.

ואחרי כל אלה בודאי שמוכרח הוא ר"י לומר יורשה ומטמא לה, ולפלא על הגאון השו"מ שהביא ראי' מזה לדברי הרשב"ם,

ל ה , ושאל מה זה רבותא, הרי התנאי ה' שכשימות הוא יהא גמ', ועכשיו שמתה היא בחי' הרי היתה אשתו לכל דבר, והשיב לו שמגמרא זו תהא ראייה לדברי הרשב"ם הסובר דכיון שנתן עיניו לגרשה שוב אינו יורשה, וכאן הרי הציח לגרשה והיה מן הדין שלא יורש אותה, ואשמעינן שאעפ"כ מכיון שנתן לה הגט לטובתה שלא תפול לפני יבם, לא חשבינן ליה כנותן עיניו לגרשה, ויורש אותה, אבל בעלמא הדין כהרשב"ם, וסיים בזה"ל וזה ברור לדעתי.

ולפלא לי על גאון שכמותו שיאמר שזה ברור, כי לדעתי אין משם ראי', דבלאו הכי תמוה, למה לא הקשה לו תלמידו מחכמים דפליגי על ר"י ואמרו שבעלה אין יורש אותה, והרי מבין שמתה ועדיין בעלה חי, הרי היא אשתו, וא"א לומר שבירושה לא חלקו חכמים, דהלא מבואר במ"מ פ"א ה' נחלות ה"ט, שמביא ראי' מהגמ' הנ"ל לדעת הרמב"ם שאישה שנתגרשה ספק גירושין אין הבעל יורש אותה, ומבואר שם בפירוש דחכמים פליגי על כל מה שנאמר בדברי ר"י, ומוכרחים אנו לתרץ כחדושי הרשב"א גיטין ע"ג דמחלוקתן של חכמים ור"י איירי שמתה אשתו ואח"כ מת הוא, דלדברי חכמים חלין הגירושין למפרע ולכן אינו יורש אותה אף שמתה בחי', ולדברי ר"י כיון שמתה קודם הגם שהוא מת מחולֵי זה הבעל יורש אותה ומטמא לה כי באותן הימים היא כא"א לכל דבר'.

הן אמת שבתוספות ישנים יומא יג' בענין כה"ג המתנה שיהא גט אם ילך לביה"כ, מבואר שם שאחר מיתתה אין הכה"ג יכול לקיים תנאו, כי על מה יהולו הגירושין כיון שהיא כבר מתה. — אולם בכר הרגיש בזה הגרע"א ז"ל בתשובות' סי' קכ"ו וקכ"ז לבנו הגאון מהרש"א ז"ל מה שהשיב לגיסו הגאון החת"ם ז"ל ופירש באופן אחר דבר התוספות ישנים, ועי' החת"ם ראבה"ע תשובה נ"ז מביא התוס' ישנים ומפרש ג"כ כמו שביאר בתשובתו לגיסו מהרש"א ז"ל. ולפלא מה שלא הביא ראי' מדברי הרשב"א מגמ' הנ"ל.

ובתורת גיטין בחידושו מביא ג"כ הת"י שהוא נגד הרשב"א ומחלק לאמר, כי בתנאי

לתקון המקואות שבעירנו

מאת הרב נימן טעלושקין

רוב המקואות שבעירנו כך הן נעשות: על יד המקוה שטובלים בה, הנעשית מ"קאכל" או מחמרי-אחר, כונים "בור" של אבנים גדול, ובו מכניסים מי נשמים ע"י צנורות עשויות לכך מן הנג, — או מפדישים קרח כשעור מס סאה ויותר, ולמעלה מן המים עושים נקב כשפופרת הנאר, והנקב חודר עד למקוה שטובלים בה, וכשהבלן נותן בבית הטבילה חמים הצוננים (הבאים ע"י צנורות ככל המים שבעיר) והחמים, מדקדק שיגיעו המים השאובים הללו עד להנקב, וע"י הנקב הזה פוגעים ונוגעים מי בית הטבילה עם המים הכשרים שב"בור" ומתכשרים בהשקה.

ולכאורה יש לחוש במקוה זו משום דעת רבינו ירוחם, שהסכים לה הש"ך סי' ר"א ס"ק קי"ב לחוש לכתחילה, שלדעתו צריכה ההשקה להיות בלי הפסק, כי אם תפסק ההשקה חוזרת המקוה לפסולה ככתחילה, ובמקואות שלנו ההשקה אינה אלא לשעה קטנה, כי מכיון שמתחילה אין המים עולים אלא עד הנקב ולא למעלה ממנו (כי המים היו יוצאים ממנו לבור), וכחיות שמים נפחתים מטבעם וכ"ש החמים, וכ"ש אחר טבילות אחרות, כשהטובלים מוציאים את גופם מן המים שבמקוה, הרי נפחתים המים עד מתחת לנקב וההשקה נפסקת, וא"כ לדעת ר"י שוב נעשים המים שאובים.

וכדעת רבינו ירוחם מצינו בר"ש מקואות פ"ח מ"ז, שהביא התוספתא פ"ו מ"ב: מרחץ שבלני' עו"כ וישראל נכנס שחרית ומשיקה, אע"פ שזה נכנס וזה יוצא טהור וכתב ע"ז הר"ש שם, "ולא היישינון ש מא הפסקה דהשקה דאימת ישראל עלי", הרי מוכח דדעת הר"ש דאם נפסקה ההשקה שוב נפסלה.

ומתוספתא גופא שאמר ר' יושי' ר' א ל נכנס ומשיקה שחרית, אין ראי' דצריך לחדש את ההשקה בכל שחרית, ולא סמכינן אהשקה דאתמול, כי נוכל לומר

שאינה מוכרחת כלל, ואיך נעלמו ממנו כל דברי הראשונים. גם הנאון הרש"ש הניח הדבר בתימה ולא הרגיש בכ"ז. ולדעתי הדבר ברור כאשר כתבתי.

גם דברי המ"מ ה' נחלות קשים קצת, כי איך מביא ראי' מגמ' גיטין הנ"ל לדעת הרמב"ם, על ספק גירושין שאינו יורשה כי הרי גירסת הרמב"ם בגמ' אינה כגירסא שלנו, דהרי הרמב"ם גרים מגורשת לכל דבר כמבואר במ"מ הלכות גירושין פ"ט הי"ט ע"כ אינה יורשה מכיון שהיא בודאי מגורשת. אולם המ"מ מביא ראי' ג"כ מדברי ר"י יע"ש, ונ"ל כוונתו שמביא ראי' משתי הגירסאות, לפי גירסת הרא"ש והרשב"א תהא הראי' מדברי חכמים, ולגירסת הרמב"ם תהא ראי' מדברי ר"י, כי אם נאמר לדידי' שדספק יורש אותה, למה לי לומר, "ויורשה" במקום שלדעתו אינה מגורשת כלל — כיון שמתה בחייו — מה בספק יורשה, בודאי אינה מגורשת לא כל שכן שיוורש אותה, אע"כ לומר שבספק אינו יורש אותה לכן אישמעינן כאן, דהיא דינה כאינה מגורשת ולכן יורש אותה.

ומצאתי ענין פלא לי במראה הפנים בירוש' פ' מי שאחזו דף מ"א, שכתב שם, "כי לדעת הרמב"ם הבא עלי' באותן הימים הוא באשם תלוי, כי מאן חכמים ר' יוסי", ומראה מקום להרמב"ם הלכות שגגות פ"ח, שמסיים הרמב"ם, "וכל ספק מגורשת הוא באשם תלוי", ולפלא איך לא ראה בפ' המשניות להרמב"ם על משנה זו שכתב בזה"ל, "פסק הלכה שהבא עלי' באותן הימים אם מת פטור לגמרי, וכשהבריא הוא בחטאת" והר"נ ז"ל גרס בגמרא לדעת הרי"ף והרמב"ם מאן חכמים ר' מאיר שבעילתה תלוי. ומפ"ח בהלכות שגגות אין שום ראי' כי מקור הרמב"ם שם הוא מגמ' כתובות דף כ"ב בשנים אומרים 'נתגרשה וכו' עי' בכ"מ אבל לא במגורשת כזו. וצ"ע.

כדפירש הב"י את תוספתא זו בסו' ר"א, "דהיישנין שמא העכו"ם זילפה לנמרזי להריקה מן המים המלוכלכים".

(ולא הבנתי את השו"ת מהרשם ח"א סי' מ"ד שהביא דא"י לרבינו ירוחם מן הר"ש פ"ו מ"ח גבי מטרהין הרחוק מן הקרוב הר"ש נ"ב, "דלא היישנין שמא בא אדם והפסיק השקתו דלא עלתה לו טבילה", דמאי ראי' היא משם, דהתם בודאי קאי לפי הס"ד של הר"ש דאיירי בחשש חסר — ולא בחשש שאובים — והרא"י דנם בפירוש הרא"ש נ"ב מפרש כהר"ש, והרא"ש בודאי דלא סבר כר"י, וכמבואר מפורש בתשובת הרא"ש כלל ל"א, "רדין השקה זו כהשקת מים טהורים במקוה, שמכיון שנשוקו פעם אחת נטהרו לעולם", אלא ודאי דשם קאימנן בחשש חסר, ובחסר כו"ע סביבי להו רבעינן שתהא ההשקה בלתי נפסקת בשעת טבילה, (עיין ש"ך ר"א ס"ק קי"א בשם הב"ח והרש"ל, ובמשנה אחרונה על המשניות מקוואות פ"ו מ"ח ומ"ג) ולפום מאי דמסיק הר"ש דקאי בחשש שאובים לא מצינן שם שיחוש הר"ש לפסיקת ההשקה, וא"כ אין ראי' משם לרבינו ירוחם דמיירי בהשקה לשאובים. אבל מן הר"ש פ"ח מ"א הנזכר בודאי שיש ראי' לרבינו ירוחם).

אולם אי משום הא בלבד לא היינו חוששים למקוואות שלנו, מכיון דאנן לא קי"ל כר"י אלא כפסק הטוש"ע סעיף נ"ט, וכנוב"י מהרו"ת סי' קמ"ה — עפ"י השו"ע סעיף נ"ה, והחת"ס סי' רי"ב העיר שבקהילתנו נעשה ע"י חכמי הדורות מקיאות כאלה וכ' ולית מאן דחש למ"ש הש"ך ס"ג מ"א וס"ק קי"ב, והכ"ס חיו"ד סי' צ"ט מסביר דברי אב"י החת"ס, "משום דרבינו ירוחם נופא מספקא לי, ובב"י הובא יש מפרשים ברבינו ירוחם נופא רביון שהוכשר פעם אחת אינו חוזר לפסולו, ואין לנו להניח פשיטתו של הרא"ש וי"מ מפני הספק של הר"י" (עי"ש) שהאריך לחלק בין מ"ש הש"ך בס"ק מ"א ובין ס"ק קי"ב, אולם לדידן אין נפק"מ בזה).

ולכן אלו ידענו בכרור שהבלן משיק לכה"פ פעם אחת את מי בית הטבילה עם מי ה"בור"

לא היינו חוששים כלום, אבל דא עקא דירעינן עוברות רבות שהבלן לכתחילה אין נותן מים עד הנקב, מפני שחם הוא על החמים הרבים שיצטרך לתת אם ירבו הצוננים. ואלו הי' נותן מים לכה"פ עד מעט תחת הנקב היינו מתנחמים, כי האשה בשעה שהיא טובלת, והמים נגבהים עד לנקב גורמת להשקה, אבל באמת נותן הבלן מים למטה מזה עד שאפילו הטובלות לא יגביהו את המים עד לנקב והשקה. וגדולה מזאת, — עוברות ידעינן, שהבלן כשדומה לו שהמים הכשרים ש"בבור" נתקלקלו ע"י עמידה זמן רב, זולפם משם ונותן אחרים, שאובים, תחתיים.

ואנחנו כשנודע לנו מעוברות כאלה העמדנו משניה על המקוה, אבל גם זה הי' ללא הועיל, כי אף שהבלן הי' נזהר מאתנו לבלי למלא את בית הטבילה כ"א במעמד המשנית, אבל לא תמיד ציית הוא הבלן, ויש שהמשנית בא והמקוה כבר נתמלאה מאתמול, ונשים כבר טבלו בהם. וכשמאימים על הבלן שיאסרו את המקוה, אין הוא מתפעל כלל, כי כידוע אין הבלנים, "מתעשרים" מן המקוואות שלנו, ומעולם לא נמלנו שכר מן הבלן עבור המשנית, כי ידענו כמה קטנות, "הכנסותיו" של הבלן מן הטובלות המעטות בעוה"ר, ואף כשיבא המשנית בכל יום לא יוכל לשמור על הבלן שלא יריק את המים הכשרים מן ה"בור", ואף כשיהי' ה"בור" סגור והתום (עוברא היתה ופתח הרלת מצד אחר), והמשנית הרי אינו שם אלא שעה קטנה ביום והמרחץ והמקוה נשארים ברשות הבלן, ויותר מזה, ברשות משרתיו הנכרים שהם הם המנקים את המקוואות וממלאים אותם מים, כידוע למי שמתענין ברבר הזה.

וכשראינו הקלקולים היוצאים מאופן זה של המקוה, עמדנו ותקננו שיהיו הצנורות (הפייפס) המוליכים את המים השאובים לבית הטבילה, הולכים דרך ה"בור" של המים הכשרים, היינו שהסבנו את ה"פייפס" שבמרחץ המוליכים מים לבית הטבילה אל תוך ה"בור" של המים הכשרים, וכשפותחים את הכרזא שבתוך ה"פייפס" נקלחים המים השאובים לתוך הבור

למעמי' אזיל, דחייש לרבינו ירוחם בס"ק קי"ב,
ולחכי חייש גם להראב"ד.

דהנה בצ"צ החדש לאדמו"ר הרמ"מ נבג"מ
סי' קע"א בסופו הוכיח דהראב"ד ע"כ ס"ל
כר' ירוחם, דאת"ל דס"ל כהרא"ש, דמקוה
שאוכה ממש שנטהרה בהשקה אפילו נסתמה
ההשקה טהורה, כ"ש שראוי להיות כשר במקוה
שיש בה מים סאה כשרים ושפכו לתוכו
שאובים, דעדיף מהשקה וחזרו השאובים להיות
כשרים, וא"כ מאי בכך שחזרו ונטלו וכ', אלא
ודאי דהראב"ד ס"ל כר"י (ומה שהר"י
בעצמו סבר כהרא"ש בנתן סאה וכ', כדמוכא
בב"י, הוא משום דר"י מורה בשפכו לתוכו
דנתכשרו לגמרי ולא דמי להכשר של השקה
בשפוח"ג, ואף שהרא"ש לא יסבר כר"י והתיר
אפילו בהשקה שנפסקה, ר"י סובר כהרא"ש
כדין שפכו לתוך העליון, דלא כראב"ד). והש"ך
שחיש לר"י חשש גם לדעת הראב"ד, אבל
כיון שבטוש"ע לא חששו לשני הדעות והנובי
ג"כ לא חש לר"י והחתי"ם הרי כל המקואות
שעשה עפ"י חכמי הדורות (בסי' רי"ב) הרי
הם כמו שאנו רוצים לתקן, ולא חשש לא לר"י
ולא להראב"ד וגם הרא"ש בסוף נדה סובר כך
לכן גם אנן יכולים לסמוך עליהם, (ועי' מהרש"ם
ח"א מ"ד שהוכיח דאף הראב"ד לא חשש לזה
אלא מדרבנן).

אולם כד עסקינן בתיקון זה בשכונתנו,
נולדה לנו חששא אחריתא — אף כי רחוקה
היא — במקוה שכזו. והיא: לפעמים הבלן
או משרתו כשמוציא כל המים מבית הטבילה,
ורוחץ אותה נשאר מעט מלחלוות המים על
הרצפה של המקוה, ובמקום שהמקוה רחבה
וארוכה היא, נאספים מן הלחלוות הזאת ג'
לוגים, והמים הללו אפילו אם נשאר מן המים
שנתכשרו, בכ"ז נעשים הן שאובים ע"י בליעתם
במטלית שרוחץ בהם הבלן את המקוה (וכדקיי"ל
סי' ר"א סעיף ט"ו גבי סוחט את כסותו, והיא
משנה מפורשת במקואות), ויותר מזאת, לפעמים
נוהג הבלן לשפוך לתוך המקוה מים חמים ע"י
ה"פיפ", (והחמים כודאי שהם שאובין, אפילו
למאן שירצה להטות לקולות כנדרון המים שע"י

ונזרעים ונשוקים עם הכשרים, וכשהכור
מתמלא על גדותי' נדחקים המים לצאת
דרך הנקב לבית הטבילה, ותקננו כזה
שמעתה אין צריכים להשקה אחרת בבית
הטבילה, ואין צריכים שיניעו דוקא עד הנקב,
אחרי שכבר נתכשרו ב"בור" (מדין מקוה שיש
בה מים סאה אפי' אלה סאים שאובים מתכשרים
בה), והמים שבכור אין מתקלקלים, מכיון שהם
מתחלפים תמיד, ואין הבלן אפילו נכרי חשוד
במקום שאין לו הנאה כדקיי"ל בכמה
דוכתי. אלא שבאופן זה, אנו נכנסים
לחששות של דעת הרמב"ם מקואות פ"ד
ה"ז והראב"ד בכעלי הנפש שהביא הב"י
והש"ך ס"ק, ס"ג שהם מפרשים נתן סאה ונטל
סאה לא רק במי פירות כרפירש רש"י יבמות
פ"ב ע"ב ותוס' שם ד"ה נתן (ועיי"ש בתוס')
ומה שיש לדקדק ברש"י) אלא אף במים שאובין
בעינן דוקא שישאר רובא מהמים הכשרים,
ולרעתם הרי בתקון זה שעשינו, כודאי שבכל
פעם נדחקים גם מן הכשרים והולכים לחוץ,
וא"כ בקרב ימים לא רבים לא ישארו רובא מן
הכשרים.

והנה בדעת הרמב"ם כבר הקשה הרא"ש
בסוף נדה והכ"מ שם ובב"י בסי' ר"א ממשנה
מפורשת פ"ו מ"ה היו בעליון מים סאה (מים
כשרים) ובתחתון אין כלום ממלא בכתף עד
שירדו לתחתון מים סאה, הרי כאן כודאי
שנתסרה העליונה ממם סאה ואפי"ה כשר,
ומשום זה באר הכ"מ ובב"י, כי הרמב"ם אינו
אוסר אלא משום מראית עין, דהיכי דנתן סאה
ונטל סאה בהדיא, עד שלא הניח רובה כשרה,
מחזי להו לאינשי שנטלו הכשרים לגמרי ונכנסו
תחתם השאובים, ויבאו להכשיר בשאובים
לגמרי, אבל בהך דמקוה עליונה ותחתונה כיון
שלא נטלו ביד ליכא למיחש למראית עין.

וא"כ גם במקוה דידן דרנינן בה, הרי הולכין
השאובים ל"בור" דרך צנורות ואין נראה
הפחתת הכשרים וכזה לא יפסול הרמב"ם. —
אמנם הראב"ד אוסר, כנראה, בכל עיניו. אבל
הרי בטוש"ע סעיף כ"ד לא פסקו כוותי', והא
דהש"ך מביאו בס"ק ס"ג, אפשר לומר דהש"ך

להראב"ד להקל דגוד אחית, וכן בתפא"י משניות פ"ג מ"ב (ועיי"ש בתויו"ט).

ועפ"י כל הנזכר, גם במקוה שאנו דנין תיכף כשבא הקלוח הראשון מן ה"בור" דרך הנקב הרי ע"י הקלוח אמרינן גוד אחית לכל המקוה שבבור וע"י הקלוח חשבינן כל המם סאה הכשרים כאלו ירדו בבת אחת לבית הטבילה וממילא נטהרים הג' לוגים אפילו טרם שיהי' מם סאה בבית הטבילה, דהרי דנינן כאלו כל המם סאה ש"בבור" ירדו בבת אחת לבית הטבילה. וכמו שכתב הצ"צ בסו"ה הנ"ל על דברי הט"ז הנ"ל וז"ל הט"ז: ואע"ג שכתב רמ"א סוף סו"ה ל"ו בניצוק לא הוה חבור היינו לענין גוד אסיק אבל לענין גוד אחית אמרינן והעיר הצ"צ על דברים אלו: ר"ל שכיון דחשובין חיבור הוה כאלו לא נתלשו וכו'. ועיי"ש בצ"צ שהאריך בזה.

וכל הנאמר בזה הוא באמת אך לרווחא דמילתא, כי כאמור החשש האחרון הוא חשש החוק שישארו במקוה ג' לוגים, ויבלעו במטלית, או שישפך הבלן מים המים וישארו שם ג' לוגים אחר השפיכה. ולכן כנראה מכל האמור כאן תקנה טובה תהא לתקן המקוה באופן האמור, שילכו השאובים דרך המים הכשרים.

ומפני שזה נוגע למעשה בכמה עיירות בארצנו, כדאי הוא שיתברר ויתלכך ע"י רבנינו שיחוו דעתם בזה ב"המסלה".

לשנה טובה תכתבו ותחתמו!

אנו מברכים את חברינו הרבנים שבאה"ב, בארצנו הקדושה, ובכל ארצות הגולה, את קהילותינו הקדושות, את העומדים בראשם, ואת כל בית ישראל בכל מקום שהם בשנה טובה ומבורכה, בשנת קץ וסוף לסבלותינו, בשנת שמחה ואורה, בשנת פדות וישועה וגאולה שלמה לעמנו, ארצנו ותורתנו הקדושה — וברוכים תהיו!

ועד הרבנים ומערכת „המסלה“

צנורות העיר, כי החמים הרי מתחממים ב„בוילער“ שהוא כלי גמור, ואף שהבלן משפסף אח"כ את הרצפה לא ימלט מחשש שנטארה בכל רחבה וארכה של המקוה לחלוחית שיש בה ג' לוגים. ובשלמא כשהמקוה מלאה בהכשר, אין לחוש שמא יתן הבלן חמים טרם שנתכנס שעור מם סאה, כי שעור מם סאה במקוה רחבה וארוכה הוא מעט מאד, ולא יגיע אפילו לקרסולי האדם הטובל, אבל כאן הרי המקוה ריקנית והוה ג' לוגים שקדמו למקוה (דלר"ת ב"ב ס"ו הוה דאוריתא ולהר"ן ושאר פוסקים הוה לכה"פ דרבנן), ובשלמא אם המקוה נעשית באופן ההנוג בהשקה, לא חיישינן לזה, כי הרי אז כל המקוה שאובה היא ומדקדקין שיגיעו להנקב וישקו עם מים הכשרים, אבל בתקון שלנו אין דורשים כלל שיגיעו המים לנקב, והרי טרם שבאו כל המם סאה מן הקלוח של הנקב כבר מפסלו מן הג' לוגים שקדמו להם.

אולם ר"ת גופא (דסבר ג' לוגים בתהילה דאוריתא, ב"ב ס"ו) סובר דבקטפרס אמרינן גוד אחית אם העליונה נשרה ובאים להכשיר את התחתונה (ודברי התוס' מובאים ג"כ בר"ש פ"ח דטהרות מ"ח) ואף דהרמב"ם כנראה מפ"ה הג"ג לא סבר דאמרינן גוד אחית (וכן מן פ"ה ה"ז עיי"ש בכ"מ), אולם בכ"י ר"א אחרי שהביא דברי הרמב"ם והריב"ש רצ"ב, מביא אה"כ דברי התוספתא והראב"ד דבשאיבה דרבנן אמרינן גוד אחית (וכאן הרי רוב הפוסקים עי' בר"ן שם ב"ב ס"ו, ובחרושי הרישב"א שם ד' ס"ה) לבר הר"ת הנזכר סוברים דג' לוגים אפילו בתהילה אינם אלא דרבנן) וכן כתב הר"ש פ"ו דמקואות מ"ה דבשאובה הקילו דאפילו קטפרס מהני לטהרו, ומביאו בכ"מ פ"ה ה"ז (ועי' תוס' חגיגה כ"א ע"ב). ועי' בט"ז סו"ה ר"ה ס"ק מ"ו. ועי' בב"י או"ח קנ"ט בשם ר"י דמיקל ג"כ לענין שאובים בגוד אחית, (אפילו לענין טבילת אדם לא רק לנט"י ע"ש). ובצ"צ החדש סו"ה קס"ט הביא בשם הריב"ש דלענין השקה אמרינן גוד אחית, ועי' בכ"ס חיו"ד צ"ו דמסיק ג"כ דבפסול דרבנן כמו שאוב וכיוצא בל יש לסמוך על הר"ש ובעל הנפש

אידישע אבטיילונג

אונזערע שוהלען דארפען זיין אונזערע קהילות

ווען מען רעדט אָדער מען שרייבט וועגען אונזערע בתי כנסיות און בתי מדרשים אין אמעריקא, דארף מען, כדי ניט אונטערשעצען דאָס ווערטא פון זיי ביי אונז דאָ אין לאַנד, האָבען אין זינען, אז אונזערע שוהלען אין אמעריקא זיינען גאַנץ אַנדערש ווי די וועלכע מיר האָבען געהאַט אין איראָפּאָ, און דוקא דאָ טראָגען זיי מיט זיך אַ פּיעל טיעפּערען אינעם האַלט, און פאַרנעמען אַ פּיעל ברייטערען פּלאַץ ווי אונזערע שוהלען פון דער אַלטער היים.

און זעלבסטפאַרשטענדליך, איז עס ניט דער פאַר וואָס אונזערע שוהלען דאָ האָבען באַוויזען צו אַריינבריינגען מיט זיך פּיעל מעהר קרושה אָדער מעהר גייסטליכקייט אין אונזער וואָכענדיי גען לעבען. דער פאַל האָט אפשר געמענט זיין ביי דער ברייטער מעגליכקייט וועלכע מיר האָר בען אין דיעזער לאַנד. עס איז אָבער, צו אונז זער באַדויערען, ניט אזוי, און מיר קענען זיך ניט באַדיהמען, אז מיר נוצען אויס די ברייטע רעליגיאָנס פּרייהייט דאָ, צו אויפהויבען אונזערע גייסטליכע הייזער צו באַמת'דיגע היכלות הקודש, וועלכע זאָלען באַלייכטען אונזערע הייזער מיט דער הייליגער ליכט פון תורה און אמונה.

און דאָך זיינען די שוהלען ביי אונז אין דער לאַנד פּיעל וויכטיגער און מעהר לעבענס-ניטווענדיג ווי די וועלכע מיר האָבען פאַר מאָנט און פאַרמאָגען אויך איצט אין אַלע קהילות פון די מזרח לענדער.

און די אורזאכע איז פּאָלגענדע:

אין דעם געזעלשאַפּטליכען און רעליגיעזען לעבען פון אונזערע ברידער אין די איראָפּע אישע לענדער פאַרנעהמט די שוהל נאָר אַ פּלאַץ פון אַ רינגעלע אין אַ גאַנצער קייט פון קהל'שער טעטיגקייט.

יעדער שטאָרט און שטעדטעל פאַרמאָנט, אונטערהענגיג פון דער שוהל, אַ קהילה (עס איז קיין אונטערשייד צו איז זי באַשטעטיגט פּון וועמען עס איז אָדער ניט) וועלכע געהמט ארום אַלע צווייגען פון דעם לעבען פון דעם צבור.

די קהילה פאַרמאָנט פאַר דער אידישער באַדעלעקערונג אַלע איהרע רעליגיעזע און אפילו פאַציאָלע הצטרכות'ן, ווי שלאַכט-הייזער פאַר כשרות, תלמוד תורות, רבנים מורי הוראות, דינים, שוחטים, מקואות און מרחצאות ווי אויך מעות חטים אויף פסח, לחם עניים, בקור חולים, נמילות חסדים, בית עלמין און אזוי ווייטער און ווייטער. דער צבור איז אויך געווען דער פאַרטרעטער אָדער דער שתדלן פון דער איר דישער געזעלשאַפּט ביי דער רעגירונג, הכלל אַלעס אין וואָס אַ צבור נויטיגט זיך איז געווען אין די הענד פון דער קהילה. פאַרשטעהט זיך אז צווישען אַלע אַנדערע זאָכען האָט די קהילה געזאָרגט אז די שטאָרט זאָל האָבען שטאָדטישע שוהלען און בתי מדרש פאַר תורה און תפלה. די דאָזיגע שוהלען אָבער זיינען געווען נאָר אַ טייל פון דער קהל'שער זאָרג פאַר דער שטאָרט. דאָס לעבען פון דער קהילה אין אַלע געמיין האָט געקוועלט ניט דוקא פון דער שוהל און ניט אין שוהל, און דערפאַר איז קיינעם ניט איינגעפאַלען צו פּראָטעסטירען ווען אַ צאָל אידען האָבען זיך אָפּגעטיילט פון די שטאָדטישע בתי מדרשים און געבויט פאַר זיך שטיבלאָך און קלייזלאַך. דער פּאָסט איז אז אין יענע שטעדט האָט זיך יעדער פאַך געהאַט

ווען מען רעדט אָדער מען שרייבט וועגען אונזערע בתי כנסיות און בתי מדרשים אין אמעריקא, דארף מען, כדי ניט אונטערשעצען דאָס ווערטא פון זיי ביי אונז דאָ אין לאַנד, האָבען אין זינען, אז אונזערע שוהלען אין אמעריקא זיינען גאַנץ אַנדערש ווי די וועלכע מיר האָבען געהאַט אין איראָפּאָ, און דוקא דאָ טראָגען זיי מיט זיך אַ פּיעל טיעפּערען אינעם האַלט, און פאַרנעמען אַ פּיעל ברייטערען פּלאַץ ווי אונזערע שוהלען פון דער אַלטער היים.

און זעלבסטפאַרשטענדליך, איז עס ניט דער פאַר וואָס אונזערע שוהלען דאָ האָבען באַוויזען צו אַריינבריינגען מיט זיך פּיעל מעהר קרושה אָדער מעהר גייסטליכקייט אין אונזער וואָכענדיי גען לעבען. דער פאַל האָט אפשר געמענט זיין ביי דער ברייטער מעגליכקייט וועלכע מיר האָר בען אין דיעזער לאַנד. עס איז אָבער, צו אונז זער באַדויערען, ניט אזוי, און מיר קענען זיך ניט באַדיהמען, אז מיר נוצען אויס די ברייטע רעליגיאָנס פּרייהייט דאָ, צו אויפהויבען אונזערע גייסטליכע הייזער צו באַמת'דיגע היכלות הקודש, וועלכע זאָלען באַלייכטען אונזערע הייזער מיט דער הייליגער ליכט פון תורה און אמונה.

און דאָך זיינען די שוהלען ביי אונז אין דער לאַנד פּיעל וויכטיגער און מעהר לעבענס-ניטווענדיג ווי די וועלכע מיר האָבען פאַר מאָנט און פאַרמאָגען אויך איצט אין אַלע קהילות פון די מזרח לענדער.

און די אורזאכע איז פּאָלגענדע:

אין דעם געזעלשאַפּטליכען און רעליגיעזען לעבען פון אונזערע ברידער אין די איראָפּע אישע לענדער פאַרנעהמט די שוהל נאָר אַ

אזוי אז די כותלי בית המדרש דארפן זיין די גדרים וואָס שאַפּען אין זיך די קהילה-קער פּערשאַפּטען, און דער גייסט פון דער שוהל דאַרף זיין דער קליי אָדער די צענטראַליזירונגס-קראַפט וועלכע בינדען צוזאַמען די איינצעלנע באַזוכער אין די ראַמען פון אידישען קהל'שען לעבען, און ממילא אויך אין די גרעניצען פונ'ם גאַנצען אידישען כלל.

אַרויסגעהענדיג פון די דערמאָהנטע שטאַנד-פּינקטען איז קלאָהר, אז אונזערע שוהלען קע-גען נאָר דאָן ערפילען זייער וויכטיגע פונקציע, און זיין ווירקליך אַ פאַקטאָר אין אונזער לעבען, אויב זיי נעהמען אין זיך אַריין אַ גרויסע-כערך-צאָל מיטגליעדער, וועלכע באַשטעהען פון איינ-וואָהנער פון אַ געוויסען טייל אין דעם אָדער אין יענעם געגענד; אויב די שוהלען זיינען אָפּען טעגליך פאַר תורה און תפלה און פאַר אַ שטענדיגען צוזאַמענקונפט פון זייערע מתפללים; און דערצו אָדער נאָך אַ הויפט באַדינגונג, אז די שוהל זאָל האָבען אַ גייסטי-גען פיהרער, וועלכער זאָל זיין דער וועגווייזער און דער רוח החיה אין דער שוהל-געמיינדע. דער גייסטיגער פיהרער דאַרף זיין אַ רב מובהק וועלכער זאָל ניט נאָר יוצא זיין מיט שבת'דיגע דרשות, נאָר זאָל טעגליך לערנען תורה מיט זיין עולם, זאָל ענטפערען אַ שאלה און זאָל קענען באַלייכטען אין אַלע ענינים פון תורה ודת, און זאָל אין דער זעלבער צייט שטעהן אויף דער וואַך אז די שוהל זאָל שאַפּען אַט די קהילה וועלכע, ווי געזאָגט, דאַרף די שוהל-געמיינדע זיין. פעהלט אָבער אַ מנהיג רוחני אין שוהל, פעהלט איהר דער הויפט נערוו פון שוהל-לעבען, הויך וואָס אַ שוהל אין וועלכע עס ווערט קיין תורה געלערענט איז אויך ניט גענוג הייליג פאַר תפלה, און נאָר דאָן ווערט די שוהל אַ „מקדש מעט" און אַ גייסטיגער מרכז פון קהילה לעבען אויב אין איהר שפיץ שטעהט אַ רב וועלכער שאַפט די גייסטיגע שטימונג, און וועלכער „גיסט" אַריין דעם רוח פון תורה און דעם גייסט פון אמונה צווישען די ווענד פון שוהל.

אַט די דאָזיגע באַדינגונגען, די כרייטסטע

זיין שוהל. עס זיינען געווען שניידערשע, שוסטערשע, בויערשע און אפילו שואבי מיס שוהלען, וואו יעדער פאך האָט זיך געהאַט זיין חברה סודר, אָדער חברה משניות צו עינ'יעקב מיט רביים וואָס האָבען מיט זיי געלע-רענט. און ניט נאָר האָבען מיר זיך ניט געוועהרט קעגען זיי אדרבה, מיר האָבען געשטאַלצירט מיט די דאָזיגע אידען וועלכע האָבען מיט וואַרימע אהבה געדאווענט און געלערענט ביי זייערע רביים (וועלכע זיינען באמת אויסגע-וואַקסען פון די זעלבע חברה-לייט). די דאָזיגע שוהלען און קלויזען האָבען ניט געבראַכט קיין צושפליטערונג און קיין שאדען אין דעם קהל'שען לעבען בכלל, ווייל, ווי געזאָגט, דער קהל'שער לעבען איז ניט געווען אָפהענגיג אָן די שוהלען.

דאָס אַלעס איז געווען אין איראָפּאָ. — נאָנץ אַנדערש איז עס אָבער דאָ ביי אונז, איבער-הויפט אין די גרויסע שטעט און באַזונדער אין אזא וועלט שטאָרט ווי ניו יאָרק.

קיין שטאָדטישע קהילה האָבען מיר נאָך ניט באַוווּזען צו באַשאַפּען, און נ' ווייס ווען מיר וועלען עס האָבען די מעגליכקייט צו באַ-שאַפּען אזא זאך ווי אַ ניו יאָרקער קהילה. די פּראָבעס ביז אהער האָבען זיך דערווייל ניט איינגעגעבען.

דערווייל זיינען אונזערע שוהלען — אונזערע קהילות, איבערהויפט וואָס עס באַלאַנגט אונ-זער רעליגיעזען לעבען. די בתי כנסיות זיינען, אָדער עס דארפן זיין אונזערע רעליגיעזע קער-פּערשאַפּטען. און די שוהלען אָדער דורך די שוהלען, דארפן מיר פאַרזאָרגען אַ אידישע ערציהונג פאַר אונזערע קינדער דורך תלמוד תורות און ישיבות; די שוהלען האָבען גע-קענט און געדאַרפט פאַרזאָרגען אז זייערע מיט-גליעדער זאָלען האָבען אַ מעגליכקייט צו אָפהי-טען כשרות; דורך די שוהל געמיינדעס דאַר-פען מיר פאַרזאָרגען מסואות און אַנדערע צרכי צבור; אין די שוהלען ווערט גייסטיגע שפיץ פון תורה און אמונה געגעבען צו זייערע באַזו-כער דורך די גייסטיגע פיהרער וועלכע ווערען פון די שוהלען אויסגעהאַלטען א. א. וו. א. א. וו.

און וואו זיי ווערען פטור פון טראָגען אויף זיך דעם יאָך פון דער אויסהאַלטונג פון אונזער רע אינסטיטוציעס פאַר תורה און אידישקייט.

און אין דער זעלבער צייט איז גרויס דער חורבן וואָס עס ברײנגען, צו זיך אַליין און צום גאַנצען קהל'שען לעבען אונזערען די גרוי-סע שוהלען וועלכע האָבען ניט קיין נײס-טינע ווענווייזער, וועלכע האָבען ניט קיין רב ומורה הוראה וועלכער זאָל אריינבריינגען דעם רוח היהדות אין שוהל און באַרייכערען זיי מיט יריעות התורה.

עס דאַרף דערפאַר זיין דער חוב פון יעדער אידען וואָס פיהלט זיך עטוואָס פאַראַנטוואָרט-ליך פאַר תורה און אידישקייט, און וועלכער וויל בכלל ניט לעבען אומזיסט און אָהן אינ-האַלט, צו קאַנצענטרירען זיך אין גרעסערע שוהלען, און זוכען צו זיין אַ מתפלל אין די שוהלען וועלכע זיינען דער מרכז, די הויפט-שוהל פון זיין געגענד, און וועלכע עס האָבען אין זייער שפיץ נײסטיגע פיהרער פון תורה ואמונה.

קאַנצענטרירונג פון די שוהלען און נײסטיגע פיהרערשאַפט, זיינען נײטיג אום צו שאַפען ביי אונז די רעליגיעזע קערפערשאַפטען וועלכע פעהלען אונז אזוי פיעל אויס.

און דערפאַר איז גרויס די אונרעכט פון די פון אונזערע, הנם גאַנץ גוטע אָרטאָדאָקסישע אידען, וועלכע טיילען זיך אָפּ פון די גרעסערע שוהלען און בויען פאַר זיך קלייזלאַך און שטיבלאַך, פאַר ימים נוראים אָדער אפילו פאַר שבתות און יו"ט. די דאָזיגע שולכעלאַך צו-ברעכען אונזער קהל'שען לעבען, זיי צושפליי-טערען אונזער ביסעל נײסטיגע כחות, זיי מאַכען אונגעגליך עפעס צו טהאָן פאַר חנוך, פאַר כשרות, פאַר טהרת המשפחה אד"ג. זיי דערלאָזען ניט דאָס צוזאַמענבריינגען פון די פאַרשפרייטע אידישע פונקען. הויז וואָס די שאַפער פון די מנינים רייסען אָפּ אידען פון תורה, וועלכע זיי וואָלטען געהערט אָדער נע-לערענט אין די גרעסערע שוהלען וואו רבנים זיינען פאַראַן, און פאַרפיהרען זיי אין וויי-קעלאַך וואו מעהר אַז אַ מחזור און אַ סדור און אַ שמש פאַר מאַכען אַ הזכרה קרינט מען ניט,

פאַרשוועכט ניט די קדושה פון אונזערע שוהלען!

(ואהי להם למקדש מעט אלו ביה"כ ובמד"ר (מנילה כט))

פון הרב ליפמאַן לעווין

אַקטיאָרען און אַקטריסעס, און די בימה מיט'ן ארון קודש ווערען פערוואַנדעלט אין אַ „סטירדזש“, וואָס אויסער דעם איסור חמור, איז דער הלול השם וחלול הקדושה מורא'דיג גרויס. און וועלכע אומה ולשון, וואָלטען עס ער-לויבט צו מאַכען פון זייערע הייליגע ערטער טעאַטערען און „מיוזיק האַלס“ פון פאַרגעני-גען וועגען, און וועלכע פאָלס וואָלט זיך פאַר-גינען צו פאַרהאַנדלען די ביסל קדושה וואָס עס פאַרמאָגט פאַר אַ פאַר זלידנע דאָלאַרס.

עס קומט באמת אַ יישר כח דעם „המסלה“ פאַר'ן אויפהויבען אין זיין סינ'תמוז אויפ-לאַגע די שוין לאַנג אַנגעוועהטאַנטע פראַגע פון חלול בתי כנסיות ובתי מדרשות. ווייל עס איז ווירקליך שוין אונערטרעגליך דאָס טרעטען מיט די פיס די איינציגע ווייג-לען פון קדושה וואָס מיר פאַרמאָגען. אין שוהלען וואו עס ווערט ג'ים וואָרט נע-הערט, און תורה געלערנט, ווערען איינגעאָר-דענט קאַנצערטען אין וועלכע ס'נעמען אנטויל

און עס איז אַ קנאַפער תירוץ וואָס איהר הערט אַמאָל פון אידען, „אז סײַן חזן איז ניט בעסער“, עס איז ניט ריכטיג לאַ אַלמֶן ישׂראֵל, עס זײַנען פאַראַן גענוג עהרליכע אידען חזנים, בײַ ווער מען אידישקײט איז הײליג, און ווײסען די הײליגע אויפנאַכע וואָס זײ נעהמען אויף זיך אַלס שליחי צבור פון אַ פּאַלק וואָס טרײַנקט זיך אין אַ ים פון בלוט און צער, און זײער אײני ציגע טרײסט אײ, וואָס זײ קענען אַמאָל זײער אָנגעוועהטאַנטע האַרץ אויסרײדען פאַר דעם פּאַטער אין הימעל. און אַלענפאַלס זײנען זײ חזנים און ניט טעאַטער־אַקטײאַרען.

אַקטײאַרען דאַרפֿען ווײסען אז זײער פּלאַץ איז אויפֿ'ן „סטײדזש“, און ניט וועלען פאַר־נעמען דעם אָרט וואו זײ דאַרפֿען ניט און טאַרען ניט שטעהן, סײדען זײ זאָגען זיך לגמרי אָפּ פון זײער אַקטײאַרישער פּראָפעסײאַן. שוה־לען טאַרען ניט פאַרשוועכט ווערען פון זײער קדושה און ווען עס קומען איצט די ימים הנוראים דאַרפֿען אידען געהן זיך אויסבעטען אַ נױט יאָהר אין די שוהלען וואו זײער הײר־לײַקײט ווערט ניט פאַרשוועכט און דינים און טראַדיציע ווערען אָפּגעהײט. און הײט־וועט בענישען אַלע אידען בשנה טובה ומאשרה ובשנת גאוו״ש.

לוח פאַר אב—אלול

די ריכטיגע צײט צו בענישען לײכט פּרײטאַג און ווען עס ווערט אויס שבת

פּרײטאָ	לײכט צײַנדען	אויס שבת
8:59	8:02	דברים, יולי 24
8:52	7:55	ואתחנן, יולי 31
8:44	7:47	עקב, אויגוסט 7
8:32	7:38	ראה, אויגוסט 14
8:21	7:28	שופטים, אויגוסט 21
8:11	7:17	תצא, אויגוסט 28
7:59	7:06	תבא, סעפט. 4
7:46	6:54	נצו״י, סעפט. 11

און דער האַרצוועהטאַג איז נאָך גרעסער ווען מען קוקט זיך צו, אז אין דער צײט וואָס אונזער יוגענד לערנט דערפֿון ווי אָפּצושפּאַסען פון דער גאַנצער הײליגקײט פון אַ שוהל, און אוועקצומאַכען מיט'ן האַנד דעם אונטערשייד פון שוהלען און וואַדעוויילס, אין דער זעלבער צײט פּילען אָן די דאָזיגע שוהלען מיט זײער ערע קאַנצערטען, עלמערע אידען פון דעם אַלמען חדר, און פּרױען זאָגאַר מיט שײטעלס, און פּיהלען גאַרניט און נעהמען ניט אין אַכט ווי אזוי, זײ זעלבסט מיט'ן באַזוכען די קאַנד צערטען העלפֿען צו מכזה זײן די שוהל, און פאַרשוועכען איהר קדושה, פאַר די אויגען פון זײערע אײגענע סינדער.

עס האָט זאָגאַר געטראָפֿען אז די יוגענד האָט אַ מלחמה אָנגעפּיהרט געגען די עלמערע בעל־בתים פון אַ שוהל, אין וועלכע מען האָט רוקא געוואַלט האָבען אַ פּרױען און מענער קאַנד צערט, און קוים מיט גרוים אַנשטרענגעניש האָט זיך די יונגע אײנגעגעבען דעם קאַמף צו געווינען און דער קאַנצערט איז ניט פאַרגע־קומען. אַ ביטערע איראָניע.

די רעזולטאַטען פון אַזעלכע גאַנצ־העריגע קאַנצערטען זײנען, אז עס איז רעכט שבועות צו מתן תורה שטעלען אַ אַקטײאַר פאַר אַ שליח צבור. פּרײטאַג צו נאַכט האָט געוויס דער זעלבער אַקטײאַר געאַקטײאַרױועט אין טעאַטער און אויף מאָרגען צו עשרת הדברות איז ער ארויסגעטראָטען ווי אַ שליח צבור און חזן בײַ די הײליגע תּפּלות אין שוהל.

און אויב עס איז רעכט צו מתן תורה, וואָרום טאַקע שױן אויך ניט אין די הײליגע ימים נוראים טעג. אויב די פּיהרער פון שוהל גע־פּינען נאָר אז דאָס שמעקט מיט עטוואָס מעהר הכנסה איז אַן אַקטײאַר אויך נױט, האָבען מײַר דאָך אַ יעוואַיטישען כלל, „דער צוועק הײליגט די מיטלען“.

און אידען פון אַ נאַנץ יאָהר, אידען בײַ וועמען אַלעס איז הײליג און טײער פאַרקוקען דאָס אַלעס און נעהען מיט זײערע פּרױען און קינדער אין אַזעלכע שוהלען בײַ ג' אַ נױט יאָהר אויסבעטען. מעג און דאַרף אזוי זײן?

וואס עס קען און דארף געטאהן ווערען פאר שמירת שבת

פון הרנ"ט

תפסת", יעדע טעטיגקייט מוז זיין דוקא א מאססען אונטערנעהמונג און דערפאר מוז עס ארויסקומען מיט גרויס געפילדער און ליארם פון א פארשפרייטער „פובליסיטי". און מיר האבען פאר שבת אויך געטהאן אין דעם זעלבען וועג. געשטרעבט דוקא צו פארשפרייטען די טעטיגקייט אין דעם הינזיכט אויף גאנצע געגענדען און געוואלט דוקא שאפען ארגאניזאציעס וועלכע זאלען ארומנעהמען גאנצע טהייר לען פון שטאדט פאר דעם צוועק. אזא טעטיגקייט גיט זיך באמת ערגעץ ניט איין, כפרט נאך אין א דעליגיווער אנגעלענעההייט וואו מיר דארפען האבען מעהר הארציגקייט, און מעהר הארציגע אידען און באזונדער אין דער זאך פון הלול שבת וואס האט זיך, צו אונזער באדויערען, שוין אזוי איינגעווארצעלט דא אין לאנד, אז עס איז שווער און כמעט אונטער מעגליך צו ארויפצווינגען מיט איין מאָל שמירת שבת אויף גרויסע טיילען פון דער אידישער באפעלקערונג.

דער צווייטער חסרון אין דער טעטיגקייט פאר דער אָפּהיטונג פון יִשְׁבֵּת, איז געווען דאָס, וואָס מיר האָבען אָפּגעגעבען אונזערע אַלע כּחֹזֵת און גאַנצער ענערגיע צו קעמפּען געגען הלול שבת און ווייניג געטהאָן פאַר שמירת שבת גופא. מיר האָבען געפּיהרט אַן אָננריה קאַמפּ געגען מהללי שבת און האָבען אין דער זעלבער צייט פאַרנאַכלעסיגט די פאַרפעסטיגונג פון די פּאָזיציעס פון די שומרי שבת גופא, און דערפאַר איז אין דער צייט ווען מיר זיינען געגאַנגען זוכען צו פאַרמיידען הלול שבת ביי אנדערע האָבען מיר ווייניג געזאָרנט, אז שמירת שבת זאָל אין אונזערע רייהען זעלבסט אַבסאָר- לוט אָפּגעהיט ווערען.

וואָס מיר דאַרפען טהאָן איז דאַריבער, ניט

איך בין זיך מודה ומתודה, אז נעמענדיג די פען אין האַנד צו שרייבען דעם דאָזיגען מאמר וועגען דער אָנגעוועהטאָנטער פּראָגע פון הלול שבת האָב איך פּריהער געוואוסט, אז די לעזער וועלען שוין, נאָך איידער זיי וועלען ענדיגען דעם אַרטיקעל, אַ מאַך טהאָן מיט'ן האַנד, און מבטל זיין דעם שרייבער מיט זיין שרייבעניש, ווייל עס איז דאָך שוין אזוי פּיעל גערעדט און געשריבען געוואָרען וועגען דער וויכטיגקייט פון שמירת שבת על פי תורה ואמונה, ווי אויך וועגען דעם חומר העון פון הלול שבת, און ניט נאָר איז גערעדט געוואָרען נאָר עס איז אויך פּיעל געטהאָן געוואָרען פון רבנים, אַרמאָדאָקסישע בעלי בתים און אָרנאָר ניזאציעס פאַר דער אויפהאַלטונג פון שבת, און דער ערפּאָלג איז געווען אזוי קליין, אז עס גלויבט זיך שוין קוים אויב עפעס קען געטהאָן ווערען אין דעם הינזיכט.

און כאָטש וויסענדיג פאַראויס די אַלע מענות, האָט דער שרייבער פון דעם אַרטיקעל זיך דאָך גענומען די מיה צו שרייבען ווידער איבער דער זעלבער טעמע, ווייל שבת איז סוף-כל-סוף ביי אונז צו הייליג און צו טייער מען זאָל זיך אויף איין מינוט מיאש זיין חו"ש פון דער מעגליכקייט אז שבת זאָל דאָך געפינען זיין פּלאַץ אין אונזער לעבען, און אויך ווייל עס זיינען ווירקליך נאָך ניט אויסגעשעפט געוואָרען אַלע עצות און ניט אויסגעפרוואוּט געוואָרען אַלע וועגען וואו דער שבת זאָל דאָך געפיר גען זיין תקומה אפילו דאָ אין אַמעריקא.

דער חסרון אין ביזהעריגער טעטיגקייט פאר שבת איז באַשטאַנען, ערשטענס, אין דעם פאַר- נעמען זיך אויף צו אַ גרויסען מאַסשטאַב. מיר זיינען בכלל געוואָהנט געוואָרען דאָ אין אַמע- ריקא צו דענקען, אז נאָר „תפסת מרובה

טען ניט נאָר ניט זיין געגען שמירת שבת, נאָר זיי וועלען ראַנקבאַר זיין די שומרי שבת פאַר גע- בען זיי די מעגליכקייט פון אָפרוהען דעם שבת'דיגען טאָג ווייל, ווייסען מיר דען ניט, וויפיעל עס שטעהען זיך אויס עהרליכע קרעמער וואָס וואָלטען מיט'ן נאַנצען האַרצען געוואָלט זיין שומרי שבת, אָבער די שכנים קונדען אַרום גייטען זיי צו עפענען זייערע קראַמען אום שבת, און פאַר מורא צו אָנווערען די קונדען ווערען זיי מיט האַרצוועהטאָג מחללי שבת. נאַטירליך ניט וועגען אַלעמען קען אזוי געזאָגט ווערען, אָבער אַלענפאַלס אַ נאַנצע גרופע וועט שוין אויסגעפינען קרעמער פון דעם אויבענדער- מאַנטען טיפ, וואָס וועלען מסכים זיין צוליעב זיי שליסען זייערע געשעפטען אום שבת.

די דאָזיגע גרופעס, נאָכדעם ווי זיי וועלען זיין גיט פאַרפעסטיגט אין זיך וועלען זיך ערשט נאָכדעם פאַראייניגען אין אַ גרעסערע אָרגאַ- נזאציע פאַר שמירת שבת, וואָס וועט שוין ממילא מאַכען פיעל לייכטער צו קריגען מיט האַלטער און מיטפיהלער צווישען קרעמער און מאַנופעקטשורערס וועמעס געשעפטען וועלען ניט ווייסען פון חלול שבת.

זאָלען זיך נאָר געפינען אין יעדער געגענד איינצעלנע „מתנדבים בעם“, ביי וועמען די קדושת שבת פאַרנעמט אַן אָרט אין לעבען, זאָלען זיי מקדיש זיין אַ ביסעל פון זייער צייט פאַר דער שאַפונג פון אַזעלכע גרופירונגען און דער שבת וועט אין אַ גרויסער מאָס געראַטע- וועט ווערען.

אידען מיט אהבת תורה ויראת שמים, אידען מיט האַרץ פאַר אונזער הייליגען שבת טהומט אייער הוב צו נ' און אידישקייט, נעמט זיך צוזאַמען און פאַראייניגט אייערע קרעפטען לכבוד התורה ולקדושת השבת!

צו יאָגען זיך נאָך גרויסע אָרגאַניזאַציעס, און ניט צו פאַרשפרייטען אונזער טעטיגקייט אויף נאַנצע געגענדען פון שטאָרט.

אידען שומרי שבת דאַרפען זיך צוזאַמען- ריידען אין קליינע גרופען, אין וועלכע ס'זאָלען אַררינגעהן אייגענע מענשען ווי פריינד און בעקאַנטע שכנים, און שאַפען שומרי שבת גרופען, ניט צו קעמפען געגען וועמען עס איז און ניט זוכען אַנדערע צו מאַכען פאַר שומרי שבת, נאָר פאַרפעסטיגען די שמירת שבת אין דער אייגענער גרופע זעלבסט, דאָס הייסט אז ניט נאָר זאָלען די מיטגלידער פון דער גרופע מיט זייערע פאַמיליעס אָפהיטען שבת גופא אין אַלע זיינע פרטים, סיי וואָס באַלאַנגט צו „זכור“ און סיי וואָס באַלאַנגט צו „שמור“ את יום השבת לקדשו, נאָר עס מוז אויך זיין דער הוב פון יעדער חבר פון דער גרופע, אז די נאַנצע וואָך זאָל ער פאַרכרויכען און נוצען אין זיין הויז נאָר אַזעלכע שפייז און אַרטיקל לען וועלכע ווערען געקויפט דוקא ביי שומרי שבת. זאָל עס זיין פראָדוקטען פון „גראַסערי“ אָדער פרוכט קראַמען, זאָל עס זיין ברויט פון בעקערייען, ווי אויך רייניגען קליידער, קווי פען און פאַרריכטען שיך און אפילו שערען זיך אין אַ „באַרבער שאַפ“ זאָל עס אַלץ זיין דוקא ביי שומרי שבת.

אַ גרופע אפילו אזוי קליין ווי פון צעהן פאַמיליעס וועט שוין האָבען די מעגליכקייט צו גייטען כאַטש איין „גראַסערי-מאַן“ און איין בעקעריי ווי אויך אַלע דערמאָנטע אַנדערע, זיי זאָלען, כדי צו פאַרמיידען דעם פאַרלוסט פון קונדען, אז זיי זאָלען היטען שבת. עס קען זיין אז עס וועט אויסקומען זיי געהן אַביסעל ווייטער אום צו קריגען אַזאָ קרעמער אָדער שניידער וואָס זאָל צוליב זיי זיין שבת פאַר- שלאָסען, אָבער דאָס איז דאָך די איינציגע ביי סעל מסירת נפש וואָס פאַדערט זיך פון אַ שומר שבת. איז אויב שבת איז ביי אונז גענוג טייער דאַרף אַזאָ ביסעל מסירות נפש ניט צו שווער זיין, און מען מעג זיין זיכער, אז סוף כל סוף וועלען דאָך די פאַרקויפער פון די פראָדוקט-

העלפת די עזרת תורה!

רבנים, אידישע פיהרער, אידען פון שוהלען און אלע וואָס האָבען אַ פיהלענדע האַרץ פאַר די ליידען פון אונזערע תלמידי חכמים אין אלע גלות לענדער און אין אונזער הייליג לאַנד, פאַרגעסט ניט אין די הייליגע טעג פון ימים נוראים צו שיקען אייער הילף צו די עזרת תורה, 673 בראַדוווי, ניו יאָרק, און אין נאָמען פון די טוויזענטער רבנישע פאַמיליעס וועלכע ווערען געשטיצט דורך דעם דאָזיגען הייליגען אַנשטאַלט ווינשען מיר אייך אַ גוטען געזונדען און נחת'דיגען נייעם יאָהר בתוך כלל ישראל.

הרב ישראל הלוי האָזענבערג, נשיא
הרב חיים יצחק הכהן בלאך, גזבר
הרב יוסף אלי' הענקין, מזכיר

ב ר כ ה

בכל לבבנו אנו מכרכים את הרב ר' ליפמן לעווין בכרכת מזל טוב לכלולת בתו המהוללה מרת חי' ליבא עם בן גילה המצוין אברהם יצחק שטוינבוים, שהיתה ביום א' ראה, בכרודווויי סנטרל. יהי רצון שהוא עם רעיות הרבנית ירווח מהם רוב נחת, בגשם וברוח, והזיווג יעלה ליפה ולברכה בכל משאלות לבם לטובה.

צו אונזערע לעזער!

מיר בעטען אלע די וואָס האָבען נאָך ביז איצט ניט צוגעשיקט פאַר דעם „המסלה“, זיי זאָלען אזוי גוט זיין גלייך צושיקען. די פיעלע און פיעלע דאָנקבאַרע בריעף וועל-כע מיר קריגען פון דעם גאַנצען לאַנד, מאַכט אונז נאָך פעסטער אין אונזער באַהויפטונג, אַז אַזאָ זשורנאַל ווי דער „המסלה“ איז אַ נויטווענדיגקייט, און פאַרדינט דערפאַר ער זאָל געשטיצט ווערען אין זיין פולער מאָס. שיקט אייער סובסקריפשאַן תיכף.

אברות

כד דמיך זקן רבנינו הרב רמ"ז ז"ל

כשהי' קונטרס זה כבר מוכן לרפוס, נפעמנו משמועה העה כי באה, כי זקן רבנינו הרב ר' משה זבולן מרגליות עלה השמימה. ו, כד דמיך הרמ"ז בכיין עמודיא". כי עמוד הי' לחבריו ותלמידיו הרבנים ולכל בית ישראל, עמוד לתורה שלא פסק מלהשתעשע בה ולתומכה עד הרגע האחרון שבחיו, עמוד לעבודה, בעד עמו וארצו, והעמים על עצמו את עול הצבור וצרכיו, ויט על שכמו כל סבל וצער כללי ופרטי ואת נפשו מסר לעזרת עמו בצרתו, ועמוד החסד עד שכמעט כל מוסדות התורה והחסד שבארץ ובגולה תלו עיניהם בו, והיו נשענים עליו.

ששים משמונים וששת ימי חיוו שמש ברבנות, מ"ז מהם באה"ב, וכמה כבוד נחלה הרבנות האמריקאית כשהרב ר' משה זבולן יושב בראשה. ובשבעה באלול שבק לן חיי! ולב מי לא יכאב ועין מי לא תדמע, כי גדולה האבדה וגדול הכאב! השי"ת ינחם את משפחתו היקרה, את קהילת ישרון ואותנו כולנו בתושאבציו"ר.

הרב ר' שמעון זיוויץ — איננו!

הרבנות האמריקאית אבדה את אחד מזקני' ומבחר חברי' בפטירתו של זקן הרבנים בפיטסבורג הרב ר' שמעון זיוויץ ז"ל. גדולתו והתמדתו בתורה הראה בספרו „המשיבה“ על הירושלמי (לכד ספרי חקר דעת, בית פגא ומטה אהרן שחבר). מדותיו שהיו מפליאים בהצטינותם חבבו אותו על כל מי שידע או שמע על אודותיו. בן פ"ב שנה הי', ובי"א מנ"א הלך מאתנו.

גדולה האבדה למשפחתו, לקהילתו לרבנות, ככל על דאבדין ולא משתכחין.

פון א רב איז געוואָרען אַ שניידער

אַן אינטערוויו מיט מר. שייקין, פון דעם קאָמביניד קלאָדינג עקסמשיינדיש

ביי אַ מיטינג פון די רבנים און בעלי בתים חשובים פון יענער צייט, וואו מר. שייקין מיט זיין פאָטער זיינען אנוועזענד געווען, איז דער לאו שעטנז בעשפראַכען געוואָרען און פון יעדער צייט אָן היט ער אָפּ דעם לאו לויט דער פארשפּרעכונג פון מר. שייקין צו זיין פאָטער פאר זיין טויט, צו פארהיטען דעם לאו פון שעטנז כדי לזכות את הרבים.

„אָבער אויסער מיין אייגענער שטרעבונג און אויך די מצוה פון לקיים דברי המת פון מיין פאָטער ז"ל, איז ניט אזא גרינגע זאך דאָס דורכצופיהרען,“ האָט מר. שייקין געזאָגט, „ווייל עס ליגט אין דעם גרויסע שוועריגקייטען, וועלכע זיינען פערבונדען מיט צייט און געלד און זייענדיג 35 יאָהר אין מיין קלאָדינג ביזנעס, פון וועלכער איך האָב ב"ה געמאכט אַ גרויסען ערפאָלג, האָבען מיין פאָטער'ס ז"ל ווערטער אימער געדריקט מיין נשמה און די צייט איז געקומען. מענשען זיינען ניט קיין אייביגקייט און איך האָב זיך אַרײַנגעוואָרפען מיט מיין גאַנצער ענערגיע אויסצופיהרען מיין זאך אין דער צייט, וועלכע איז מעהר מסוגל דאָס אויסצופיהרען פון דעם אידישען שטאַנד־פונקט, ווי אין אמאָליגע צייטען. און ניט אַכטענדיג אויף אַלע שוועריגקייטען בין איך מפּקיד צייט און געלד ביז איך וועל אויספיהרען מייןע פּלענער צום דעת הקהל, וואָס עס קומט פון דעת המקום.“

הזרעיים בדמעה ברנה יקצורו

„און ווירקליך ביים יעצטיגען מאָמענט קען איך זאָגען כי לא אלמן ישראל. די ביזנעס האָט זיך ענטוויקעלט צו אזא פונקט, אַז איך בין געווען געצוואונגען צו מופען 3 מאָל, פריהער פון 126—15טע עוועניו, צו 79—5טע עוועניו, און אויך אַ ברענטש אין 47 קאַנעל סטריט. און יעצט האָב איך אַרײַנגעמופּט אין דער

רעדענדיג מיט מר. שייקין, וועלכער איז מפּקיד זיין צייט און געלד פאַר דעם אידעאַל פון שעטנז, האָט איהם דער שרייבער געפרעגט: וואָס האָט איהם געבראַכט צו דעם געדאַנק פון שעטנז? האָט ער ערקלעהרט דאָס פּאָליגענדע: אַלס קינד האָט מר. שייקין זיך אויפגעהאַט דעוועט על דלתי תורה. זיין קאַריערע האָט זיך אָנגעפאַנגען ווען ער האָט געלערענט אין סלאָבנימער ישיבה, נאַרדנער גובערניע, פון וועלכער ער האָט גראַדואירט. אין דיעזער ישיבה איז ער געווען באַוואוסט אַלס דער מושער עלוי. ער האָט געלערענט צוזאַמען מיט הרה"נ איסר קאַלסקי ז"ל. דאָן איז ער אַוועקגעפאָהרען אין דעם שטערטעל קארטוודבערזע, ער זאָל זיין ווייט פון דעם טומעל פון דער גרויסער שטאָדט, וואו ער האָט געלערענט יומם ולילה, ביז ער האָט געקראָנען סמיכה אויף הוראה, און ווען עס האָט זיך געענדרט די לאַגע אין דעם פּאָל־מיליען לעבען פון זיין פאָטער ר' טודרות ז"ל, וועלכער איז געווען אַן איש נדיב און אַ בעד־ריהמטער ביזנעסמאַן ווי אויך אַ גרויסער לַמדן און ער איז געוואָרען געצוואונגען צו נעהמען זיין וואַנדער־שטעקען צו פּאָהרען נאָך אמעריקא, איז מר. שייקין געפּאָהרען מיט זיין פּאָל־טער נאָך אמעריקא. און אין יענע צייטען איז דער מצב הרבנות אין אמעריקא געווען זעהר קליין. האָט ער געזוכט דעם אהוב את המלאכה וישנא את הרבנות, און ער איז אַרײַן מיט זיין פאָטער ז"ל אין די קלאָדינג ביזנעס. און די ביזנעס איז אַוועק אין אַ שעה מוצלחת און אין אַ קורצער צייט איז די ביזנעס געוואָרען בעקאַנט אַלס שייקין ענד סאָן, און מר. שייקין'ס פאָטער, ר' טודרות ז"ל, האָט געגעבען אַ פּראָצענט (מעשר) פון זיינע פּראָפּיטען פאַר פּערשיערענע צדקות. אין זיין פרייער צייט פלעגט ר' טודרות ז"ל לערנען תורה מיט זיין זוהן שייקין.

צו ארבייטער שומרי שבת

דער „ועד הרבנים" איז מודיע אלע די וואָס אַרבייטען פאַר דער שטאָדט, און ווילען, אַז זייערע יומ־טוב־דיגע אַרבייט טעג זאָלען אויס־געביטען ווערען אויף וואַכעדיגע, אַז זיי זאָלען קומען אין אָפּיס פון „ועד הרבנים", וואו זיי וועלען גערן קריגען בריף צו די אַדמיניסטראַטאָרס, און זייער פאַרלאַנג וועט ערפּיהלט ווערן.

פון דער אידישער וועלט

טאַראַנטאָ'ער לאַנדסלייט פון טאַראַק, דאָס אַמער גובערניע, האָבען די טעג באקומען אַן אויפֿרוף פון דער קהלה אין טאַראַק צו אַרנאָנדירן זירען די טאַראַק'ער לאַנדסלייט אין קענעדע און אַמעריקא כּדי צו העלפֿען זאַמלען פּאַנדען צוריקצובויען די שוהל, וואָס איז אַכט הונדערט יאָהר אַלט.

אין קול־קורא, וואס איז געשיקט געוואָרען פון טאַראַק צו מר. טשאַרלס רובינשטיין, 173 יראָן סטריט, טאַראַנטאָ, קענעדע, ווערט דער־צעהלט, אַז די אלטע שוהל איז הרוב געוואָרען אין דער מלחמה און די פּוילישע רעגירונג האָט געלאָזט וויסען, אַז אין פּאַל מען וועט די שוהל ניט צוריקבויען וועט מען די שוהל אינגאַנצען צוואוואַרפען.

די רעגירונגס לייט פון מצרים האָבען אפּי־ציעל א נאָמען געגעבען איינע פון די נאמען אין אבאסאיע־קוואַרטאַל, לעבען דער אידישער שולע: רמב"ם גאַס, לכּבוד דעם גרויסען איר־דישען דענקער, וועלכער האָט א טהייל פון זיין לעבען פאַרבראַכט אין יענעם לאַנד. אויף אַראַביש וועט די גאַס הייסען: שאַ־רעה מוסאַ איבן מימון (די גאַס פון משה בן מימון).

נאַנצער בילדינג, 38 קאַנעל סטריט, קאָדנער דיוויזשאַן און לודלאָוו סטריט, און אין קור־צען געה אידן עפענען אַ ברענטט אין פּיטקין עוועניו, ברוקלין. דער ערפּאָלג פון מיין ביז־נעס קומט דורך די רבנים פון גאַנץ אַמעריקא, וועלכע האָבען ביי מיר געקויפט ביי אַ טויזענד גאַרמענטס, און צו דער זעלבער צייט אַפּעלירן רען זיי צום פּאָלק ווענען דעם איסור ישעטנו. ווי אויך אַ גרויסען און טיעפען דאַנק קומט צו די ישיבות און תלמוד תורה'ס און איבער־הויפט צו די יאָנג איזראַעל אַרגאַניזאַשאַנס, די אַמעריקאַנער געבוירענע יונגעלייט, וועלכע פאַטראָניזען מיר. פּיעלע פון זיי זיינען פּרו־מע און זיינען אויך ספּאַרטס.

אַ באַמערקונג פון מר. שייקין

„יונגעלייט זאָלען ניט דענקען, אַז קליידער, וועלכע זיינען ריין פון שעטנו זיינען נאָר פאַר עלטערע מענטשן, זאָנען מיר אויך ניין, אידן בין אין די קלאָדינג מאַנופּעקטור־ניג ביזנעס פאַר די לעצטע 35 יאָהר און מיינע קלאָדינג זיינען אימער באַרוהמט אַלס די פּיינסטע, ישענסטע און סטיילישסטע, וועלכע ווערט גע־טראָגען ביי די רייכסטע יונגע ספּאַרטישע דרע־סערס.

„אידן פון מיין זייט טרײַע דאָס בעסט, און מיינע קלאָדינג ווערט געמאַכט ביי די בעסטע דעזינערס ווי אויך די בעסטע שניידערס און צו דער זעלבער צייט פאַרקויף אידן מיט די ביר־לינגסטע פּריזען און מאַך פּרוי אַלטערווישאַנס. און אידן האָר דאָס אַ ביזנעס, וואָס איז גע־בויט אויף אמת'ע כשרות און אַרענטליכע בע־האַנדלונג מוז מאַכען אַן ערפּאָלג." *

לשנה טובה תכתבו ותחתמו

בשנה טובה ומאושרה בשנת גאולה וישועה אני מברך את מורנו ורבנו הגאון הגדול הרב ר' ישראל דושאוויטש שליט"א ואת כל בני קהילתנו המפארה „תפארת ישראל" שברחוב ווילאָבי, ברוקלין, בתוך כל ישראל.

י. געליער, נשיא,

קהילת תפארת ישראל.

**לשנה טובה תכתבו ותחתמו וזינשען אייך די הנהלה פון
אגודת אנשי מעמד ובית ועד לחכמים, 156 הענרי סטריט, ניו-יארק**

הערט אונזער דאָריאָ פראַגראַם
אויף סטוישאַן

- מאַנטאָן
WBX 1350 K. C. 2:15 p.m.
- פֿרייטאָג
WLTH 1400 K. C. 2:30 p.m.
- דאַנערשטאָג
WHOM 1450 K. C. 10:30 a.m.
- דאַנערשטאָג
WFAB 1300 K. C. 12:45 p.m.
- דאַנערשטאָג
WRAX (Phila., Pa.) 9:40 a.m.

**AGUDATH ANSHEI
MAMOD**

Society of Supporters of
the House of Sages, Inc.

156 HENRY STREET
New York

Phone ORchard 4-2215

דער איינציגער צענטער פון תורה, וואס האלט אויס אלטע, שוואכע, הילפלאזע רבנים,
נאונים, צדיקים, וואס זיצען און לערנען טאג און נאכט. די רבנים האָבען נישט קיינע שטע-
לעס, און קיין אנדערע מקור פרנסה.

מיר נעהמען אויף מעמבערס וועגען קדיש ומשניות נאך 120 יאָהר, קדיש 3 מאָל
מעגליך, משניות יעדען טאָג, אל מלא רחמים יעדען מאָנטאָג, דאַנערשטאָג, שבת קודש, און
אלע ימים טובים, האַלטען יאָהר־צייטען הזכרת נשמות, יעדען יאָהר, אלעס זעהר פינטליך.
תהלים פאר נויטבאָדערפטיגע, מי שברך בעת אַ שמחה.

מיר פארקויפען איינציגע ספרים, אויך פאַמיליען פלאַטס, אויף אונזער שעהנער, טרוקענער
סעמעטעדי בית דוד — קליינע יעהרליכע דיוס.

י. א. בריזמאן, פרעזידענט הרב ישׂמאל א. רובין, סעקרעטאר

AMERICAN HOUSE

FERNDALE, N. Y.

אונזער פראַכטפולער האַטעל „אַמעריקען הויז“ געפינט זיך אין אַ אויסערגע-
ווענהליך שעהנעם לאַקיישאַן, אין מיטען פון אַ וואונדערבארע לאַנדשאַפט מיט
אַ גרויסען זייך.

אונזער האַטעל צייכענט זיך אויס אויך מיט זיינע ליכטיגע, לופטיגע גרויסע רוסס,
וועלכע זיינען אויסגעשטאַמעט מיט אלע אימפראַוועמענטס. אויך סאַשעל אַקסיר-
זייטיס מיט אַ גאַנצען סאַשעל סטעף.

אונזערע אייגענע פרישע, געזונדע מילך-שפייזען און די בעסטע געשמאַקפולסטע
עסענס.

אונזערע נעמען בעק און וויליג, פראַמינענט און באַוואוסט זייט פיעלע יאָהרען
פאַר היכסט אַבנעהיטע און פערלעסליכע אידען זיינען די גרעסטע גאַראַנטיע פאַר
אונזער כשרות, און די גרעסטע יראים וחרדים קענען מיט פולער זיכערהייט פער-
בריינגען ביי אונז זייער וואַקיישאַן.

BECK & WILLIG

AMERICAN HOUSE

Telephone Liberty 1195-1196

• איהר געדענקט נאך געווים דאס לעבען אין דער אלטער היים — דאס „היימישע קיכל“ וואס די מאמע האט געבאקען, אט אזוי גוט, אזוי פיינ און געשמאק זיינען „מאנישעוויטץ מייסטי מצה ווייפערס“

מאנישעוויטץ מייסטי מצה ווייפערס

דער איינציגער פאמפערניקעל מיט'ן אמת היימיש-אוישען מעם

מטיהמניר'ס פרויט

52 יאהר די בעסטע אמת-אידישע פאמפערניקעל